

Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний факультет
Кафедра культурології і музеєзнавства

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
на тему:

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ М. ЖИТОМИР
ДОБИ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: НА ПРИКЛАДІ
МЕРЕЖІ КЛУБНИХ УСТАНОВ

Виконала: студентка IV курсу
заочної форми навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні
науки» спеціальність 034
«Культурологія»
Осіпова Катерина
Науковий керівник:
канд. пед. н., проф. **Виткалов В.Г**

Рівне-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1. Сутність та структура сучасності культурно-дозвіллевої діяльності.....	10
1.2. Особливості культурно-дозвіллевої діяльності в умовах західно-українського міста.....	22
РОЗДІЛ II. КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЖИТОМИРСЬКОГО МБК	28
2.1. Художні колективи установи.	28
2.2. Форми культурно-дозвіллевої діяльності МБК у сучасних умовах.....	34
2.3. Тенденції розвитку культурно-дозвіллевої діяльності в регіоні.....	43
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	61
ДОДАТКИ	65

Вступ

Актуальність дослідження. Увага до дослідження проблем культурно-дозвіллевої діяльності (КДД) регіону чи конкретного міста зумовлена сучасними векторами його економічного та соціального розвитку, відсутністю зваженої ефективної культурної політики, застарілістю та тенденційністю пропонованих традиційних культурних та дозвіллевих практик населення тощо.

Культура, як відомо, відіграє домінуючу роль у формуванні світогляду населення, його способу життя, визначає людську поведінку та повсякденні практики. Сфера культури та дозвілля впливає на економічні та політичні пріоритети, визначає вектори економічних зрушень та політичних подій. Відтак культурно-дозвіллева діяльність у сучасних умовах виступає важливим чинником релаксації населення, а з іншого боку, в умовах переважно контрактної форми навчання в українських ЗВО, виконує важливу функцію (до) освіти, надаючи місцевому населенню за місцем проживання елементарні навички художнього сегменту, за допомогою якою культурний простір стає для цього населення ближчим, доступним і стимулює подальший культурний розвиток. Утім, у кожному конкретному регіоні ці процеси відбуваються достатньо строкато, виходячи з матеріально-технічної бази закладів культури, художнього потенціалу працюючих там фахівців, сформованістю у місцевого населення позитивного стереотипу до закладу культури загалом тощо. Тож виявлення потенціалу конкретної установи в регіоні, яка, поза сумнівом, має власну специфіку, й становить головний інтерес автора стосовно розробки даної проблематики.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Науковий аналіз культурно-дозвіллевої сфери сьогодні здійснюється, як правило, у рамках соціології, педагогіки, філософії, рекреації, маркетингу, тобто саме тих наук, які спрямовані на виявлення людського потенціалу у розмаїтті його проявів..

У науковий аналіз теорії і практики культурно-дозвіллевої діяльності значний внесок зробили чимало дослідників ще радянської доби, в якій ця галузь знань і практичної самореалізації широкого загалу населення становила особливий інтерес, оскільки, спираючись виключно на самодіяльну активність індивіда, можна було при мінімальних фінансових затратах реалізувати безліч цікавих і корисних людині та державі ідей. Тож серед тих, хто переймався подібними питаннями, розробляючи наукове підґрунтя галузі, назвемо: С.Аріарського, І. Бестужева-Ладу, А. Гордона, А. Жаркова, Т. Кисельову, В. Ковшарова, Ю. Красильникова, В. Петрушева, В. Піменову, Г. Пруденського, Б. Грушина, Е. Соколова, Ю. Стрельцова та ін. Адже саме з 60-х років ХХ століття прискорено формувалися теоретичні основи цього напрямку. І потрібно відзначити, що культурний ефект від цього був досить значним; під нього формувалася потужна культурна інфраструктура, суттєво розширено прийом до середньої спеціальної та вищої ланки освіти, було відкрито аспірантуру при провідних закладах вищої освіти РФ та України (Києві, Харкові). Тоді ж засновано і культурно-освітні факультети у Рівному та Миколаєві, які налагодили підготовку відповідних фахівців для галузі, поглиблюючи її зміст.

І хоча у більш пізній період, після 1991 року, культурно-дозвіллева діяльність дещо втратила свою привабливість через безліч причин, зокрема й іміджевої, брак коштів та фахівців у пересічному клубі не дозволяє перетворити цю установу у справді потрібну структуру для населення, а головне - розуміння ролі цієї діяльності в системі соціалізації населення, відмовлятися від неї не можна, оскільки саме ця діяльність виступає важливим сегментом формування людини. Дещо кращим з іміджевої точки зору та привабливішим для сучасної молоді є міський клуб, творчий потенціал якого здатен справді урізноманітнити вільний час населення, зокрема й через можливість перетворення такого закладу у концертний майданчик, який із радістю використовують артисти різних жанрів і видів мистецтва.

Важливою віхою в дослідженні ролі культури (зокрема, культурної свободи) у формування якості життя населення є робота авторів доповіді Програми розвитку ООН з питань людського розвитку «Культурна свобода в сучасному багатоманітному світі» (2004 р.) [3].

Серед регіональних дослідників, що розробляють подібну проблематику, слід згадати професора кафедри культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, С.Виткалова [8], автора майже 200 наукових праць із різноманітних аспектів цього виду діяльності, які і спрямовуються на просування важливості цієї роботи в сучасну культурну практику та, перш за все, суспільну свідомість організаторів та керівників галузі.

З-поміж досліджень культурно-дозвіллевої сфери в рамках національної економіки варто відзначити праці О. Гриценка, Н. Іванечко, В. Куценко, О. Новікової, Г. Піньковської, У. Садової та ін. Поряд із цим, має місце нестача наукових досліджень культурно-дозвіллевого середовища у рамках регіональної економіки.

Ця сфера представлена також ґрунтовною **джерельною базою**, виявленою крізь призму сценаріїв, звітів, планів підвищення кваліфікації працівників галузі та їх звітів і безлічі інших аналогічних матеріалів, за допомогою яких можна реконструювати будь-який етап суспільно-культурного розвитку країни, регіону чи конкретного міста. Сюди можна зарахувати використані нами поточні архіви закладу, представлені у формі репертуарних планів, концертних програм, графіків репетицій, посадових інструкцій тощо, за якими можна виявити інтенсивність художньої діяльності установи, її «культурне реноме» в регіоні. І саме ця складова джерельної бази надає як нашій роботі, так і загалом культурній практиці, більшої доказовості, її переконливості та наявному проблемному ряді.

Об'єктом дослідження є культурно-дозвіллева діяльність як сучасний духовний феномен.

Предметом дослідження є умови та форми культурно-дозвілєвої діяльності міста Житомир.

Регіон дослідження: місто Житомир.

Мета дипломної роботи полягає в обґрунтуванні особливостей культурно-дозвілєвої діяльності міста Житомир.

Досягнення мети потребує розв'язання **завдань**, а саме:

- виявити історіографічну та джерельну базу наукового пошуку зазначеної проблеми;
- дослідити: сутність та структуру сучасності культурно-дозвілєвої діяльності;
- з'ясувати особливості культурно-дозвілєвої діяльності в умовах типового західноукраїнського міста;
- виявити культурний потенціал художніх колективів МБК м. Житомир;
- дослідити провідні форми культурно-дозвілєвої діяльності, які використовуються в сучасних умовах на регіональному рівні, зокрема у Міському Будинку культури м. Житомир;
- обґрунтувати тенденції розвитку культурно-дозвілєвої діяльності в регіоні.

Методи дослідження. У процесі дослідження особливостей культурно-дозвілєвої діяльності м. Житомир використовувались як загальнонаукові, так і конкретно-наукові методи. Серед загальнонаукових методів – *системний підхід* (для аналізу структури дозвілєвої сфери); факторний аналіз (для виявлення факторів формування, функціонування культурно-дозвілєвої діяльності міста Житомир); *метод структурно-функціонального аналізу* (дозволив виділяти закономірності культурно-дозвілєвих перетворень, відстежувати найхарактерніші риси і тенденції дозвілля Житомира); *емпіричні методи* (метод аналізу звітів культурно-дозвілєвих закладів).

Методологічну основу дослідження становлять наукові праці соціологів, культурологів, педагогів, істориків, що містять підходи та принципи вивчення проблем дозвілля молоді як складової культури суспільства, механізмів регуляції її модернізації, визначення особливостей інноваційної спрямованості, а також узагальненню та осмисленню практики розвитку соціальних інститутів суспільства, що трансформується.

Проведене дослідження носить *комплексний міждисциплінарний характер*, у ході реалізації якого використовувалися методи та підходи, що забезпечили відображення багатовекторності проблематики вивчення культурно-дозвілдової діяльності в контексті євроінтеграційних процесів української культури кінця ХХ – початку ХХІ ст. *Системний підхід* дозволив дослідити цей вид діяльності як цілісне явище української культури. У тексті роботи поєднано *історичний й культурологічний підходи*, завдяки чому було здійснено спробу відтворити розвиток культурно-дозвілдової практики в Україні в контексті процесу інтеграції українського суспільства до єдиного загальноєвропейського соціокультурного простору. *Емпіричний (спостереження, інтерв'ю)* та *аналітичний методи* використано при вивченні культурної діяльності різноманітних структур, зокрема міського Будинку культури; *метод теоретичного узагальнення* – для підведення підсумків проведеного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі:

- з'ясовано вплив загальних і регіональних факторів на формування, функціонування та розвиток особливостей культурно-дозвілдової діяльності міста Житомир,
- виявлені напрями модернізації культурно-дозвілдової діяльності у регіоні, зумовлені змінами динамічного сьогодення;
- виявлено найбільш типові форми культурної діяльності, які використовуються сьогодні у практиці роботи місцевих фахівців;
- окреслено провідні тенденції, помітні у практиці культурно-дозвілдової діяльності міста.

- розширено уявлення про потенціал культурно-дозвіллевих форм в умовах типового обласного центру України.

Практичне значення отриманих результатів. Зібраний, опрацьований та критично осмислений матеріал може використовуватися у системі підвищення кваліфікації працівників культури і освіти, освітній практиці фахових коледжів культури і мистецтв, а також для подальших наукових розробок. Цей матеріал розширює уявлення про культурний потенціал типового українського міста і може бути використаним як алгоритм для подальших аналогічних досліджень.

Апробація основних положень бакалаврського дослідження здійснювалася під час проведення практичних занять із дисциплін професійно-орієнтованого блоку, а також під час виступів автора на різноманітних семінарах клубних і бібліотечних працівників міста, участі у численних програмах із підвищення кваліфікації працівників галузі, розробці фахової документації для конкретного закладу культури, а також у виступах на наукових конференціях різних рівнів, проведених під час навчання автора на кафедрі культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, зокрема:

- **Осіпова К.С.** Культурно-дозвіллева діяльність у типових західноукраїнських містах у сучасних умовах. *Звітна наук. конф. проф.-викл. складу, студентів, магістрантів, аспірантів.* За 2020 р., Рівне, 13-14 трав., 2021 р. Рівне: РДГУ, 2021. С. 4.

- **Осіпова К.С.** Культурна діяльність м. Житомира *Філософія подієвої культури: теорія та практика. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 26-27 берез., 2021 р.* Київ : КНУКіМ, 2021 С.17.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та джерел і додатків.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, об'єкт, предмет дослідження, визначено мету та завдання роботи, здійснено аналіз

джерельної та історіографічної бази, наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, її структуру, апробацію.

У **першому розділі** розглядається сутність та структура сучасності культурно-дозвілєвої діяльності та особливості культурно-дозвілєвої діяльності в умовах типового західноукраїнського міста;

У **другому розділі** розглянуто потенціал художніх колективів МБК м. Житомира; досліджено форми культурно-дозвілєвої діяльності МБК в сучасних умовах і на підставі цього обґрунтовано тенденції розвитку КДД у регіоні.

У **висновках** підводяться підсумки проведеного дослідження, сформульовані основні положення, що випливають із аналізу розглянутої проблеми.

Загальний обсяг роботи складає 73 сторінки.

Список використаної літератури нараховує 45 назв.

Додатки, що пояснюють окремі положення тексту бакалаврської роботи, розміщені на сторінках.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність та структура сучасності культурно-дозвіллевої діяльності

Важливість культурно-дозвіллевої діяльності для пізнавального, психологічного і фізичного розвитку, формування світогляду та культури молодих людей, відновлення фізичних, емоційних та інтелектуальних сил визнається будь-яким суспільством, свідченням чого є різноманітна та різноаспектна фахова література, в якій виявлено сутність цього феномену, його структуру, форми виявлення, роль у різних суспільно-політичних системах тощо. Наголосимо також, що інтерес до цього феномену утримується чимало сотень років і бере він свій початок у перших людських конгломератах.

Однак, перш ніж розкрити поняття культурно-дозвіллевої діяльності, визначимо саму дефініцію терміну «дозвілля».

Вихідним вважаємо подане тлумачення у сучасному педагогічному словнику С. Гончаренка: «Дозвілля – вільний від обов'язкової діяльності час. Використовуючи години дозвілля для ігор, читання, праці, занять спортом, мистецтвом, технікою, дитина розвивається морально, розумово й фізично. Активне, розумне дозвілля – важливий засіб збереження та підвищення працездатності. Організація дозвіллевої діяльності – одне з найважливіших завдань школи, позашкільних установ, громадських організацій, сім'ї» [10, с. 100]. І хоча це визначення не можна вважати беззаперечним, позаяк за межами його характеристики залишається чимало сегментів, які також відносяться чи належать до цієї категорії (чому акцентується увага лише на дитині, або чому поза увагою залишилися інші види культурної діяльності більш активного плану), це визначення засвідчує лише напрям ставлення до цього терміну чи категорії культури.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що «дозвілля можна розглядати як частину неробочого часу, що залишається у людини за вирахуванням непорушних, необхідних витрат» [7].

У підручнику «Дозвіллезнавство» за авторством В. Бочелюка [6] наведено таке визначення: «дозвілля являє собою сукупність різних видів діяльності, якими індивід займається за власною волею: відпочинок, розваги, підвищення майстерності, освіта, участь у житті суспільства тощо» [6, с. 3].

Автори навчального підручника «Педагогіка дозвілля», харківські педагоги А. Воловик та В. Воловик зазначають, що «дозвілля – це час, що залишається у людини після реалізації усіх видів діяльності, продиктованих зовнішньою доцільністю» [9, с. 34].

Інтерпретуючи це визначення, розглядаємо дозвілля у якості того часового періоду, який є вільним від обов'язкових справ та відведений для відпочинку.

Відомий російський дослідник Е. Соколов культуру дозвілля трактує як спосіб організації, форму матеріально-технічного забезпечення і нормативно-ціннісної регуляції дозвілля, а також як змістове багатство вільної життєдіяльності, ступінь розвитку, реалізації гармонії родових та індивідуальних потенцій людини [35, с. 34].

У дисертації С. Сергієнко, поняття «дозвілля» розуміється як вільний від навчання та задоволення природних фізіологічних потреб час, зайнятий за власним вибором суб'єкта певним видом діяльності або бездіяльності, спрямованої на розвиток особистості, відновлення сил, задоволення власних потреб та інтересів [34, с. 6–7].

Н. Цимбалюк констатує, що «дозвілля виступає соціокультурним резонатором змін загальної соціальної системи і всіх підсистем суспільства і є певним відображенням можливостей його розвитку, виявленням його життєдіяльності. Воно доповнює уявлення про соціальний образ суспільства, допомагає зрозуміти міру його духовності і перспективності» [10, с. 6]. Є й інші визначення подібного плану, але всі вони акцентують увагу на

загальновідомих складових і не розширюють змістовної частини даного поняття..

У 90-х роках харківським педагогом В. Кірсановим уточнено поняття «дозвілля» і виділено три аспекти його тлумачення:

- дозвілля – вільний, незайнятий час;
- дозвілля – як вільна діяльність;
- дозвілля – як стан чи психологічне переживання [18, с. 37], у якому також особливих оригінальних характеристик цьому феномену не надано.

У публікаціях Ф. Махова, Н. Сердюкова акцентовано увагу на тому, що дозвілля є категорією часу і його структура складається із інтегральних видів діяльності. Серед найбільш вагомих науковці виокремлюють наступні:

- інформаційно-комунікативну діяльність (перегляд телепередач, слухання радіо, читання);
- задоволення культурних потреб та запитів;
- активні форми відпочинку та дозвілля;
- пасивні форми проведення відпочинку;
- різні форми розваг та витрати часу на пересування [37, с. 22-23].

Відомий український дозвіллезнавець В. Піча визначає: «Під дозвіллям розуміємо сукупність занять, за допомогою яких відбувається відновлення фізичних, розумових і психічних сил людини. Але час дозвілля – це і час розвитку особистості. До нього можна віднести:

- індивідуальне споживання культури (читання книг, журналів, газет, прослуховування радіо, перегляд телепередач тощо);
- публічно-видовищне споживання культури (відвідування театрів, кіно, концертів, музеїв, спортивних видовищ та ін.);
- спілкування (із членами сім'ї, родичами, сусідами, друзями тощо);
- фізичні заняття (ранкова та вечірня гімнастика, водні процедури тощо);
- розваги та ігри, які сприяють зняттю розумового й фізичного напруження, створенню доброго настрою;

- пасивний відпочинок (прогулянки без певної мети, спокій, зміна напруженості врівноваженістю та ін.);

- заняття, які можна вважати явищами антикультури (зловживання алкоголем, хуліганство, злочинність, наркоманія, азартні ігри, безцільне «вбивання» часу – як розбещений спосіб відпочинку)» [32].

Отже, в узагальненому баченні дозвілля можна вважати час, який є вільним від праці у сфері громадського виробництва, від відтворення людиною всіх своїх функцій у межах домашнього господарства і соціальних відносин.

У цьому контексті дозвілля направлене на активізацію людської діяльності та охоплює сферу відтворення людських продуктивних сил, сприяє розвитку творчих здібностей людей, допомагає утвердженню здорового способу життя.

Більш точно характеристику дозвілля, як таку, описує М. Каплан. Вчений виділяє основні характеристики дозвілля:

- дозвілля має яскраво виражені фізіологічні, психологічні та соціальні аспекти;

- дозвілля засноване на добровільності при виборі роду занять і ступеню активності;

- дозвілля передбачає не регламентовану, а вільну творчу діяльність;

- дозвілля формує і розвиває особистість;

- дозвілля сприяє самовираженню, самоствердженню та саморозвитку особистості через вільно вибрані дії;

- дозвілля стимулює творчу ініціативу;

- дозвілля є сферою задоволення потреб особистості;

- дозвілля сприяє формуванню ціннісних орієнтацій;

- дозвілля формує позитивну «Я – концепцію»;

- дозвілля забезпечує задоволення, веселий настрій і персональне задоволення;

- дозвілля сприяє самовихованню особистості [17, с. 22].

Аналіз напрацювань мелітопольського педагога з коледжа культури і мистецтв В. Білоконя [3] дав змогу виокремити головні чи найбільш типові функції дозвілля (рис.1.1).

Рис. 1.1. Взаємозв'язок основних функцій дозвілля [4]

Розглянемо та охарактеризуємо кожну з них.

1. *Пізнавальна функція*, яку іманентно виконує дозвілля, дає можливість задовольнити потреби особистості в додатковій інформації, а також у набутті нових знань і розширенні власного світогляду. Через пізнавальну функцію дозвілля підкреслює важливість самовдосконалення й самоосвіти, духовного збагачення особистості та постає складовим компонентом неперервної освіти. Пізнавальна функція дозвілля яскраво виявляється в роботі клубів, гуртків, довідково-консультаційних служб, інформаційних кабінетів, де людина здобуває певну інформацію, задовольняючи власні комунікативні потреби.

2. *Соціальна функція* дозвілля допомагає кожній людині змогти віднайти зміст свого існування. Ця функція сприяє інтеграції дитини в суспільство, дозволяє відчути свою приналежність до певної спільноти та задовольняє можливість у самоідентифікації. Її можна екстраполювати і на дорослу людину чи доросле населення загалом, але в будь-якому випадку, незалежно від вікового цензу об'єкту впливу, вона поєднує в собі функції адаптації та психологічної профілактики і тісно пов'язана із соціально-культурними, рекреаційними, дозвіллевими проектами для дітей і підлітків,

чи, розширюючи межі цього визначення, – дорослого населення, які існують на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства ця функція дозвілля набуває особливого значення, адже допомагає дітям та підліткам, як і будь-яким категоріями чи соціально-демографічним групам населення, побороти розчарування, повірити у своє майбутнє, відновлює повагу до моральних цінностей та норм.

3. *Виховна функція.* Особливе місце слід приділити виховній функції дозвілля. На перший погляд може здатися, що вона значима в основному для дітей та підлітків. Дійсно, в період соціалізації та індивідуального розвитку особистості дозвілля має величезне виховне значення. Разом із тим, ця функція залишається важливою й у більш зрілому віці людини. В цей час людині в меншій мірі, але все ж, необхідно розширювати світогляд, здобувати нову інформацію, зберігати соціальні контакти, відгукуватися на вимоги часу тощо.

У дорослих людей подібні процеси дослідники називають не вихованням, а вторинною соціалізацією, що за фактом теж пов'язано з індивідуальним розвитком. Дозвілля має більші можливості здійснювати цю вторинну соціалізацію дорослих і літніх людей з найбільшим якісним ефектом, оскільки використовує найважливішу свою характеристику – діяльність, побудовану на інтересі, без примусу, а відтак – й найбільш ефективну за результатом.

4. *Ціннісно-орієнтаційна* функція дозвілля має на меті формування системи ціннісних уявлень та орієнтацій особистості. Вона спрямована на розвиток мотиваційної сфери, формування у дітей та підлітків (як і населення будь-якого віку) ідеалів, переконань, життєвої позиції.

Ціннісно-орієнтаційна функція дозвілля виявляється у ставленні дітей до навколишнього середовища та до самого себе. Сприймаючи певні події та факти, які відбуваються у (чи на) дозвіллі, дитина, як і людина загалом, завжди оцінює та формує певне ставлення до них.

5. *Творча (художня) функція* дозволяє передбачає створення умов для вияву й розвитку творчого (художнього) потенціалу особистості шляхом участі у творчих (художньо спрямованих) вечорах, виставках, різноманітних гуртках, роботі майстерень, літературних, музичних, народознавчих віталень, художніх салонів.

Саме творча функція дозволяє допомагати організувати для дітей і підлітків не просто відпочинок та розваги, а такі заходи, які у повній мірі сприяють самовдосконаленню. Маючи різноманітні інтереси, діти намагаються досягнути визнання своїх здібностей на дозвіллі. Найбільш яскраво творча функція проявляється в таких формах дозвілля: ділові ігри, виставки, бесіди, самодіяльні концерти, конкурси, фестивалі, туристичні походи, прикладна творчість, технічні гуртки.

Потрібно відзначити, що чимало років у суспільній практиці неправомірно вживається термін «творча», який в даному контексті є не зовсім коректним, адже відразу ранжує усі види людської діяльності на творчі (тобто такі, до виконання яких людина підходить із певним набором алгоритму, спрямованого на максимально якісне виконання цієї діяльності). Термін «творча» чи «творчий», що використовується сьогодні навіть у законодавчій базі дещо нівелює саму фахову термінологію. Адже «творчий» на нашу думку, визначає лише якість ставлення до виконуваної діяльності. У такому контексті творчою може бути роботи садівника, меліоратора тощо і не «творчою» спів у хорі, гра на музичному інструменті тощо. Побутування подібної термінології засвідчує відсутність критичного ставлення до будь-яких видів людської діяльності, а останнім часом – і через суцільне невігластво соціуму, коли людина взагалі не переймається питаннями власної духовності та культури.

6. *Рекреаційна функція*. Життєдіяльність будь-якої людини гранично насичена (принаймні, має бути такою) і часто строго регламентована, тому вимагає великих витрат фізичних, психічних та інтелектуальних сил. На цьому тлі дозвілля допомагає знизити напругу. Саме в рамках дозвільного

часу відбувається відновлення і відтворення витрачених сил, тобто, реалізується рекреаційна функція. Більш того, закладене від природи бажання людини до отримання задоволення, також переважно реалізується в сфері дозвілля.

7. *Комунікативна функція.* Дозвілля – це зона активного спілкування, яка задовольнить потреби в міжособистісних контактах. Такі форми дозвілля як самодіяльне об'єднання за інтересами, масові свята, безліч інших форм діяльності, що використовуються поза межами професійної діяльності людини, – сприятлива сфера для прийняття себе, своїх якостей, переваг та недоліків в порівнянні з іншими оточуючими. Саме в умовах дозвілля формуються спільності, що дають можливість виступати в найрізноманітніших соціальних ролях.

У сфері дозвілля особистість більш відкрита для впливу та дії на неї соціальних інститутів, що дозволяє з максимальною ефективністю впливати на її характер і світогляд. В процесі спільного дозвіллевого проведення часу відбувається зміцнення почуття товариства, стимулювання робочої активності, вироблення життєвої позиції, вивчення норм поведінки в суспільстві. Тому дозвіллевий сегмент потрібно всіляко стимулювати і насичувати ним різні види людської *само діяльності*.

Варто також зазначити, що в літературних джерелах також зустрічаються ще дві функції дозвілля:

1. *Самореалізаційна функція.* Дозвілля – це сфера, в якій, виступаючи в нових ролях, людина більш гостро і повнокровно відкриває свої природні потреби в свободі і незалежності, в інтенсивній роботі та в самовираженні.

2. *Компенсаторна функція.* Дозвілля створює для людини можливість реалізувати потреби і аспекти її внутрішнього розвитку, що неможливо в повній мірі в діловій сфері, в домашньому господарстві, на тлі повсякденних обов'язків. Тим самим реалізуються компенсаторні функції, так як в утилітарних областях практики обмежена свобода дій і вибору. Тут людина часто не може реалізувати свій творчий потенціал, звернутися до улюблених

занять, пережити розважальний ефект, знімає внутрішнє напруження, тощо. Підсумовуючи цей аспект розгляду дозвілля, потрібно наголосити, що окреслена термінологія є достатньо архаїчною, оскільки в сучасних дисертаційних та монографічних дослідженнях вживається більш, так би мовити, респектабельна термінологія, яка є співзвучною часу, хоча з точки зору змістовної нічого нового не додається до загального змісту.

Продовжуючи подальший аналіз цієї проблеми, варто також відмітити, що на сьогодні виділяють наступні види дозвілля:

- пасивне та активне: тобто глядацький, слухацький і діяльнісний, коли відбуваються будь-які дії;
- організоване та стихійне: тобто вільний час, що використовується з будь-якою метою, і спонтанно протікає процес використання цього вільного часу;
- контрольоване та неконтрольоване: тобто спостережуваний будь-ким і повна відсутність контролю над діями;
- колективне та індивідуальне: тобто спільна діяльність з іншими особами та діяльність однієї особи;
- наслідувальне та творче: тобто повторення будь-якої діяльності і створення чогось нового;
- випереджаюче і нормативне: тобто вишукувальна перспективна діяльність і традиційно сформовані моделі [9, с. 56]. Є й інші класифікації.

Вивчаючи дозвілля як соціальний процес, соціологія вільного часу і дозвілля особливу увагу надає феномену культурно-дозвіллевої діяльності. На початку XXI століття головною метою формування сучасного культурного дозвілля в Україні стає утвердження і розвиток національної системи культурно-дозвіллевої діяльності, як однієї з головних складових національно-культурного оновлення. Утім, особливих теоретичних розробок, які б працювали на державу, чи здійснювалися централізовано стосовно цієї держави, поки що немає.

Дозвіллева діяльність відрізняється від інших видів життєдіяльності людини тим, що здійснюється відповідно до потреб індивіда, з метою отримання задоволення, розваги, відпочинку, урізноманітнення життя. Вибір певного виду дозвіллевої діяльності зумовлюється його індивідуальною та соціальною цінністю в очах конкретної особистості, а змістовне наповнення дозвіллевих занять відбиває мету та завдання людини, які вона ставить перед собою: набуття знань та навичок, вироблення норм поведінки, засвоєння культурних цінностей, опанування різними сферами суспільної діяльності.

Вчені в галузі педагогіки дозвілля, російські дослідники (А. Жарков, Ю. Стрельцов, В.Суртаєв, В. Чижиков та ін.) дозвіллеву діяльність визначають як спеціалізовану підсистему духовно-культурного життя суспільства, яка функціонально об'єднує соціальні інститути, які забезпечують відтворення, споживання, збереження і поширення культурних цінностей; як колективний та індивідуальний спосіб життєдіяльності людей, в основі якого лежить багатогранна діяльність; як сфера життєдіяльності, яка відкриває унікальні умови формування внутрішнього світу, підвищення культури всебічного розвитку особистості.

З точки зору іншого дослідника, Аванесова Г. А., під змістом культурно-дозвіллевої діяльності розуміються «безпосередні переживання, враження і стани, які відчуває людина, включена в конкретний вид дозвіллевого заняття і тим самим, що задовольняє свої потреби:

- осмислення людиною інформації, художніх образів, загального культурного контексту, який в цей час знаходиться у фокусі його уваги;
- оцінки, які виникають у людини з приводу якості відпочинку, а також послуг, якщо вони йому надаються в цьому процесі » [1, с.56].

Культурно-дозвіллева діяльність – це діяльність, яка створює середовище, в якому гармонійно інтегрується творчість, відпочинок, свято, відбувається самореалізація особистості, яка сприяє вільному творчому засвоєнню культурних цінностей, розвитку особистості та суспільства взагалі [6]. Продовжуючи цей тематичний ряд, потрібно наголосити, що сьогодні,

зважаючи на численні зміни в соціумі, виділяють декілька особливостей культурно-дозвілєвої діяльності:

1. Будь-яка дозвільна діяльність проходить у вільний від обов'язкової роботи час.

2. Продукти дозвільної діяльності не можуть мати комерційного характеру, тобто не можуть бути включені в товарно-фінансові відносини. Можливі випадки, коли продукти культурно-дозвілєвої діяльності продаються, хоча поодинокі акти купівлі-продажу не змінюють суті культурно-дозвільної діяльності. Але якщо схожі акти будуть мати систематичний характер, то культурно-дозвільна діяльність втратить свою дозвільну сутність і перетвориться в індивідуальну або групову трудову діяльність, яка, на відміну від дозвільної діяльності, має за законом обкладатися податком.

3. Як правило, культурно-дозвілєва діяльність носить (має) не професійний, а аматорський характер, проте в деяких випадках людина і на дозвіллі не припиняє займатися своєю професійною діяльністю, не дивлячись на те, що безоплатно, для насолоди.

Професія поглинає дозвілля. Іноді відбувається навпаки – дозвільна діяльність, тобто хобі людини перетворюється в професію.

4. Культурно-дозвілєва діяльність носить саморегульовний характер, вона незалежна від якого б то не було зовнішнього втручання у вигляді громадського, педагогічного або іншого керівництва та контролю. Тут індивід (колектив) сам повинен бути повноцінним і єдиним суб'єктом власної діяльності та її організації.

Аналіз наукових підходів О. Понукаліної дозволив визначити принципи організації дозвілєвої діяльності, що згруповані на рис.1.2. у певний алгоритм:

Рис.1.2. Принципи організації дозвіллевої діяльності [33, с. 118]

Таким чином, культурно-дозвіллева діяльність – це такий вид культурної діяльності, яка здійснюється, як правило, у формі аматорства (самодіяльності) у вільний час, є цілком самоврядною, а її продукти мають переважно некомерційний характер. Специфіка організації вільного часу – один із найважливіших показників рівня соціального розвитку суспільства.

1.2. Особливості культурно-дозвілєвої діяльності в умовах з/ц міста

Інфраструктура міст і населених пунктів в сфері культури і дозвілля представлена організаціями, що забезпечують дозвілля населення та здійснюють дії, пов'язані зі збереженням, створенням, розповсюдженням та освоєнням культурних цінностей і благ [32].

Кожна культурно-дозвілєва установа має свою специфіку організації дозвілля [2]. Розглянемо найбільш типові її форми:

1. Клубні установи.

Найпоширенішим типом установ культури залишився клуб, який представляє собою полі-функціональний комбінат, здатний створити людині різноманітні умови для розвитку і відпочинку.

Клуби міцно увійшли в побут людей і стали необхідною частиною суспільного життя. Вони виступають як найважливіші центри спілкування людей.

Клубні установи – узагальнене поняття. До них відносяться і маленькі клуби, і великі будинки та палаци культури. Між клубом, Будинком і Палацом культури немає принципової різниці. Їх відмінність – в можливості, якими вони володіють, в обсязі та масштабі роботи, яка проводиться у його стінах, кількості художніх колективів і якості культурно-масової діяльності, що організується фахівцями закладу.

Єдність цілей і завдань, що стоять перед клубними закладами незалежно від їх приналежності, робить їх універсальними установами в організації дозвілля народу, значно відрізняє їх від інших типів закладів культури.

2. Парки культури і відпочинку.

Парки культури та відпочинку створювалися і створюються для оптимального використання природних умов в інтересах зміцнення здоров'я, культурного розвитку трудящих та організації їх дозвілля на відкритому повітрі.

Перші парки були задумані як універсальні «комбінати культури» і відпочинку трудящих, поєднуючи культурно-просвітній і фізкультурно-оздоровчий види діяльності.

У самій назві «парк культури і відпочинку» відображена основна ідея цієї установи. Частина назви «парк» означає, що мова йде, перш за все, про природний об'єкт. Тоді як слово «культура» вказує на просвітницький, пізнавальний характер діяльності парку, і нарешті, слово «відпочинок» вказує на те, що в парку передбачені можливості розваг на атракціонах для емоційної розрядки і зняття втоми.

На сучасному етапі в діяльності парків культури і відпочинку особливо зростає значення екологічної функції, його ролі у формуванні екологічної свідомості населення. Це явище пов'язане з тенденцією відриву городян від природи, ослаблення контактів сучасних жителів міст зі світом природи.

Інша особливість діяльності сучасних парків культури і відпочинку полягає в тому, що відбуваються зміни в змісті відпочинку відвідувачів, тому зростає значення рекреаційної функції. Рекреаційна функція пов'язана сьогодні з самоцінністю відпочинку в природному оточенні, з тим, що в умовах природи людині легше змінити звичне середовище оточення, темпи і ритми поведінки, норми її діяльності в сфері виробництва, побуту, освіти.

3. Бібліотеки. Це широко розповсюджений тип установ культури, які здійснюють збирання книг та інших друкованих видань, їх спеціальну обробку, популяризацію і організують масову роботу з читачами.

За складом книжкових фондів, методах їх обробки, зберігання і використання бібліотеки поділяються на дві основні групи: масові з універсальними книжковими фондами та спеціальні з фондами книг за певними видами наукової, навчальної, виробничої діяльності.

Зазначимо, що найбільш поширеними видами державних масових бібліотек є сільські, районні, міські, обласні.

4. Музеї. Важливе місце в культурному житті суспільства посідають музеї. Музеї не обмежуються збиранням і експонуванням матеріальних і

духовних цінностей. Вони ведуть також велику культурно-освітню роботу: організують читання лекцій, проведення екскурсій, влаштовують виставки, поширюють спеціальну літературу не тільки в своїх стінах, а й на підприємствах. Багато музеїв займаються науково-дослідницькою роботою.

Всі музеї поділяються на декілька видів залежно від їх профілю: історичні, краєзнавчі, матеріальні, природничо-наукові, мистецтвознавчі, галузеві та інші.

5. Кінотеатри. Найбільш популярним типом установ культури є кінотеатр – установа, призначена для здійснення показу кінофільмів населенню.

Кінотеатри проводять широку культурно-дозвілєву діяльність: перед початком показу фільму організуються зустрічі з відомими особами, концерти професійних і самодіяльних колективів, лекції, бесіди і т.д.

Останнім часом на базі кінотеатрів стали організовуватися кіно-відеоцентри, кіно-салони.

6. Центри дозвілля.

Центр дозвілля на сучасному етапі представляється як якісно новий рівень у розвитку соціально-культурної діяльності населення, залишаючись близьким до такого типу установ, як клуб.

Головним завданням центрів дозвілля є створення оптимальних умов для масового, групового, сімейного та індивідуального розвитку творчих здібностей, спілкування, відпочинку, розваг, відновлення духовних і фізичних сил на основі вивчення культурних запитів та інтересів різних категорій населення.

Перед центрами дозвілля ставиться завдання максимально широкого надання населенню платних культурно-оздоровчих послуг, що користуються найбільшим попитом. Передбачається, що ці типи закладів культури зможуть зосередити в одній будівлі повний комплекс послуг, включаючи організацію масового активного відпочинку, розваг, що сприяють відновленню фізичних і духовних сил людини.

На відміну від інших установ культури, які виконують більш вузькі завдання по організації дозвілля, центри призначаються для багатопрофільного обслуговування населення.

Перед центрами дозвілля ставиться завдання, як можна більш широко надавати населенню якісні платні послуги – в тому числі культурно-оздоровчого плану, які користуються найбільшим попитом і популярністю у самих різних верств населення.

7. Культурні комплекси.

Пошуки в удосконаленні організації діяльності установ культури привели до думки про створення культурних комплексів, які передбачають інтенсифікацію діяльності системи культурного обслуговування населення.

Культурні комплекси створюються на засадах добровільного злиття установ культури, незалежно від їх відомчої належності, в межах одного або кількох господарств і об'єднання матеріальних засобів місцевих органів, власних доходів і асигнувань господарств з фонду соціально-культурних потреб і спонсорської допомоги. При такій організації справи, координації керівництва установами культури досягається значне зміцнення матеріальної бази культурного обслуговування населення та помітно підвищуються якісні і кількісні показники всієї культурно-дозвілдової діяльності.

8. Культурно-спортивні комплекси.

Формування гармонійної особистості багато в чому залежить від взаємодії всіх соціальних інститутів, що беруть участь в цьому процесі: сім'ї, школи, трудового колективу, громадських організацій, засобів масової інформації, закладів культури, спорту, відпочинку, творчих спілок.

Здійснити таку взаємодію можна лише при вмілій інтеграції всіх державних і громадських організацій, причетних до культурно-дозвілдової діяльності.

Створення культурно-спортивних комплексів мало декілька паралельних напрямів:

- культури, яка включала мережу театрів, концертних залів, кінотеатрів, парків, клубів, музеїв і т. д.;

- фізкультури і спорту – мережа стадіонів, спортзалів, футбольних полів, спортивних майданчиків, плавальних басейнів і т.д.;

- відпочинку – мережа закладів відпочинку та туризму, майданчиків, дитячих клубів та гуртків за місцем проживання, різних добровільних товариств типу мисливців і рибалок, любителів книги і т.д.

Тоді як на Рівненщині цей вид культурно-дозвіллевих закладів у перші роки свого існування (починаючи від 2002 р.) мав значний соціально-економічний соціокультурний ефект, оскільки об'єднував декілька структур, що функціонували в умовах поліського села. Однак розпочата реформа місцевого самоврядування і створення ОТГ поступово нівелювали роль культурно-дозвіллевих комплексів. І сьогодні лише ОТГ може їх вберегти від переформатування чи закриття взагалі.

Кожен напрям реалізується за притаманними йому видами культурного обслуговування населення.

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що кожен із наведених вище типів закладів чи установ культури, зважаючи на сучасні суспільно-політичні та економічні обставини, регіон розміщення тощо, має не типові характеристики і за власними формами діяльності часто різниться від аналогічних форм, однак розташованих, до прикладу, в різних регіонах країни. Приміром, Будинок культури центральної України і Дім «Просвіти» на Галичині, хоча й мають в принципі тотожні функції, в конкретному випадку реалізують достатньо полярні заходи у роботі з місцевим населенням. І в останньому значно більше суспільно-політичних чи ідеологічно забарвлених заходів.

Організована таким чином цілеспрямована діяльність установ культури, спорту та інших організацій, об'єднаних у культурно-спортивний комплекс, дозволяє уникнути одностороннього захоплення окремими культурно-дозвіллевої програмами, забезпечити взаємозалежний розвиток

всіх напрямів дозвілєвої діяльності для реалізації комплексного, системного підходу до процесу організації дозвілля. Однак ця мережі потребує чіткого наукового підґрунтя, яке б надало реальну перспективу даній мережі. З іншого боку, потрібна також, принаймні, на перших порах, значні фінансова підтримка, яка б надала можливість зміцнити ці структури, а вже потім проводити їх реформування, виходячи з потреб конкретної територіальної громади.

РОЗДІЛ II. КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖИТОМИРСЬКОГО МІСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ

2.1. Художні колективи установи в системі культурної діяльності

Перед тим, як надати характеристику художньому потенціалу колективів, цілком логічно виявити потенціал структури, на базі якої вони функціонують.

Об'єктом нашого дослідження обрано Житомирський міський будинок культури (Житомирський МБК), що знаходиться за адресою: м. Житомир, вулиця С. Ріхтера, 12/5 [28].

Комунальний заклад «Палац культури» Житомирської міської ради (Додаток А) – комунальний заклад клубного типу, який спрямовує свою діяльність на задоволення дозвіллевих потреб населення, підвищення культурного рівня громадян та гостей міста, розвиток та збереження національної культури, популяризацію провідних жанрів мистецтва, втілення на практиці форм соціально-культурної діяльності.

Будинок культури у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України про культуру, Постановами Верховної Влади України і розпорядженнями Президента України, Постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, рішеннями і розпорядженнями Міністерства культури України. Свою діяльність районний будинок культури здійснює згідно чинного законодавства [28].

Головним завданням будинку культури є реалізація державної політики по відродженню, збереженню і розвитку культури українського народу, української мови, культури народів інших національностей та збереження культурного надбання [28].

Житомирський МБК відносно до покладених на нього завдань ефективно забезпечує реалізацію державної політики з питань культури, створює умови для розвитку самодіяльного та професійного театрального,

музичного, хореографічного, декоративно-прикладного мистецтва, різних видів народного мистецтва, самодіяльної народної творчості, організації виставок.

Він також проводить фестивалі, огляди, конкурси самодіяльної народної творчості, виставки творів декоративно-прикладного мистецтва; сприяє розвитку мережі та зміцнює матеріально-технічні бази закладів культури та шкіл естетичного виховання в районі.

Житомирський МБК здійснює також організаційно-методичне забезпечення розвитку культурологічної роботи в районі. З цією метою він:

- надає всім закладам культури району методичну та практичну допомогу з різних питань розвитку культурно-масової роботи;
- вивчає і аналізує стан культурного обслуговування населення району;
- організовує підвищення кваліфікації клубних працівників району;
- розробляє і надсилає в заклади культури району методичні рекомендації, сценарії культурно–масових заходів;
- удосконалює форми і методи культурологічної роботи [43].

Будинок культури організовує повсякденне дозвілля населення, створює необхідні умови для їх культурного спілкування і відпочинку.

Керує будинком культури Директор, який призначається на посаду та звільняється з посади головою райдержадміністрації згідно із законодавством (рис. 2.1).

Зазначимо, що на кінець 2018 року штатна кількість працівників складала 13 осіб. Керівником закладу є Перегуда Людмила.Антонівна.

Директор будинку культури, виходячи з функціональних обов'язків:

- здійснює загальне керівництво адміністративно-господарською і економічною діяльністю будинку культури;
- розробляє і контролює виконання основних напрямків культурно-освітньої та дозвілєвої діяльності серед населення;
- складає плани творчо-виробничої і фінансово-господарської діяльності будинку культури з застосуванням соціально-економічних умов;

- організовує діяльність будинку культури і роботу всього персоналу;
- забезпечує будинок культури кваліфікованими кадрами з найкращим використанням знань і досвіду працівників;
- у межах наданих йому повноважень вирішує фінансові та матеріальні питання діяльності будинку культури;
- вирішує всі питання, пов'язані з наданням послуг клієнтам і відвідувачам будинку культури, в тому числі розглядає претензії та скарги, пов'язані з якістю наданих послуг;
- займається питаннями розміщення реклами послуг, що надаються будинком культури, в засобах масової інформації з метою залучення клієнтів;
- керує іншими, передбаченими установчими документами будинку культури, видами діяльності [45].

Рис.2.1. Організаційна структура Житомирського будинку культури [28]

Варто також відмітити, що структурним підрозділом комунального закладу «Палац культури» Житомирської міської ради є:

- філія – клуб «Соколова гора» (адреса: 10028, м. Житомир, вул. Вільський шлях, 265). Завідувач філії-клубу «Соколова гора» – Перегуда Л.А.;

- «Дім української культури» (адреса: 10002, м. Житомир, вул. В.Бердичівська, 61/18). Завідувач підрозділу «Дім української культури» – Бондарчук О.В.

У 2020 році Палац культури, його філія-клуб «Соколова Гора» та підрозділ «Дім Української культури» налічували 28 постійно діючих клубних формувань різного напрямку роботи, 22 з яких – колективи художньої творчості (самодіяльності), 4 колективи з яких мають почесне звання «народний аматорський» та 1 – «зразковий», тобто організують цілеспрямований художній процес студійного типу та відповідну регулярну концертну практику чи систему культурного обслуговування місцевого населення. .

Найвідомішими серед художніх колективів установи є [28]:

1. Естрадно-духовий оркестр «Сурми Полісся» – один із найвідоміших та найяскравіших колективів духової музики в Житомирській області. Неодноразовий переможець Всеукраїнських та обласних фестивалів народної творчості. Із року в рік його скарбничка перемог та нагород постійно збільшується. Саме на його базі здійснюють стажування чи підвищують кваліфікацію працівники культури (співробітники ДМШ, ДХШ області). Цей колектив бере участь також і у всіх формах культурного обслуговування місцевого населення. Є він важливим сегментом і для соціалізації учасників, які складають основу колективу.

2. Народний оркестр народних інструментів – заснований у 1964 році. Понад півстоліття колектив стабільно працює, активно виступає перед глядачами, популяризує інструментальну народну музику. Колектив є

лауреатом багатьох Всеукраїнських, обласних фестивалів та конкурсів самодіяльного мистецтва. Саме він належить до колективів традиційного типу, тобто таких структур, що фактично копіюють сферу професійного мистецтва в усіх її вимірах: проведенні репетицій, студійних практиках, концертній діяльності тощо. Це дозволяє колективу копіювати форми роботи професійного мистецтва, що певною мірою полегшує художній процес, оскільки у цього є відповідний зразок. Це стосується й репертуару. Хоча саме такі колективи значно розширюють його складову, широко використовуючи твори місцевих авторів, популяризуючи регіональну культурну практику під час власних виступів.

3. Народний ансамбль народного танцю «Нива» – один із самих титулованих, самих поважних колективів хореографічного мистецтва Житомирщини. Колектив, який створено у 1974 році і який вже майже 45 років радує своїм мистецтвом. У сорокап'ятирічному творчому доробку колективу різносюжетний, цікавий репертуар, яскраві перемоги на Всеукраїнських фестивалях та конкурсах самодіяльного мистецтва, творчі поїздки до Болгарії та Чехії. Він також є колективом традиційного типу і використовує у своїй художній практиці усі ті форми, які з успіхом використовує фактично кожен художній колектив сфери професійного мистецтва. На його базі також організуються численні форми підвищення кваліфікації фахівців галузі Житомирщини.

4. Ансамбль сучасного танцю «Фантазія». Колектив у своєму складі має три вікові групи, а також групу «Голден-степ» («Golden-step») – дівчат віком 12-16 років. Ансамбль пропонує: танці латиноамериканської та європейської програм, хіп-хоп та клубну латину. Ансамбль постійно бере участь у концертах і шоу-програмах міста, а також Всеукраїнських та зарубіжних турнірах зі спортивного і бального танцю. Серед художніх структур МБК він користується також високою популярністю у всіх соціально-демографічних груп населення, як і хореографія загалом, і є важливою формою соціалізації місцевої молоді.

5. Театр-студія «Д.У.М.К.А». Учасники популяризують та розвивають у місті Житомир театральний жанр, дарують глядачам свій талант та гарний настрій. Ця студія також є типовою формою художнього колективу, який функціонує у сфері професіонального мистецтва, тобто має певний культурний стандарт у своїй художній практиці. Однак, на відміну від професійних колективів, цей має більшу свободу дій і у виборі репертуару, і у формах роботи з глядачем.

6. Народний дитячий театр-студія «Огниво» створений у 1995 році. У творчому доробку колективу є цікаві постановки та перемоги на обласних фестивалях театального мистецтва. Театр у своїй роботі орієнтується на маленького глядача, учасники театру також діти.

На базі Житомирського МБК також діють колективи художньої самодіяльності [28]:

- аматорський вокальний ансамбль «Черемшина»;
- народний аматорський ансамбль танцю «Зоряні роси»;
- вокально-інструментальний ансамбль «Карусель»;
- вокальна студія малих форм та дитяча вокальна студія;
- гурток художнього слова;
- студія спортивного танцю;
- танцювальна студія «брейк-данс».

Це фактично ті ж самі колективи гурткового типу зі всім їм притаманним набором форм роботи, репетиційного процесу, концертної практики, звітності тощо. Саме вони засвідчують, що в регіонах художня самодіяльність продовжує зберігати свої міцні традиції і є важливою формою культурної практики. Утім, ці колективи потребують значної фінансової підтримки у вигляді забезпечення костюмами, фінансуванням гастрольних поїздок, наявністю концертмейстерів тощо, що засвідчує той факт, що такі структури можуть функціонувати сьогодні лише при державних структурах, адже потребують відповідної організаційно-фінансової підтримки, яку поки що не в змозі надати територіальні громади.

Не даючись у дискусію стосовно доцільності і коректності вживання термінів «аматорство» і «художня самодіяльність», відзначимо, що культурно-дозвіллева функція, притаманна аналізованому і йому подібним закладам, забезпечує відповідну релаксацію місцевому населенню, а отже залишає потрібною цю установу культури.

Відмітимо, що діяльність закладу забезпечують 58 працівників, 45 з яких – фахівці в галузі «Культура» з базовою освітою. Це, в свою чергу, актуалізує питання кадрового корпусу, його постійної підтримки, пошуку нових форм підвищення кваліфікації тощо А відтак – розширення культурно-мистецьких спеціальностей у фахових коледжах та факультетах культури і мистецтв закладів вищої освіти країни, позаяк зміна кадрового складу в галузі є чи не найактуальнішою проблемою і в регіоні, і в Україні загалом..

2.2. Форми культурно-дозвіллевої діяльності МБК м. Житомира в сучасних умовах

Діяльність Міського будинку культури, як помітно з попереднього параграфу, достатньо різноманітна і може задовольнити достатньо широкий спектр художнього смаку місцевого населення. Спробуємо це довести на матеріалах поточного архіву закладу.

Лише за 2019 рік було проведено 1 014 культурно-освітніх та розважальних заходів, 616 з яких – для дітей. За рік заходи відвідало 105198 глядачів різних вікових та соціальних категорій, з них – 30 069 дітей. Проводились дискотеки, тематичні вистави, спортивні заходи, фестивалі, майстер класи, виставки дитячих робіт тощо [42].

Колективи палацу культури в 2019 році взяли участь у Всеукраїнських, міжрегіональних та обласних конкурсах, фестивалях, оглядах. Основними з них є [23]:

- Всеукраїнський дитячий фестиваль мистецтв «Лавина танців», лауреат трьох I премій та двох II премій;

- Всеукраїнський фестиваль мистецтв «Зоряна Брама», I та III премії;
- Всеукраїнський конкурс сучасного мистецтва «TALANT UA» – Гран-прі;
- Всеукраїнський літературно-музичний фестиваль вшанування воїнів України «Розстріляна молодість»;
- Міжнародний дитячий фестиваль «Сонце, Радість, Краса» (Болгарія, м. Несебр) III місце «Сучасна хореографія», III місце «Стилізований фольклор».
- Участь у V Всеукраїнському фестивалі-конкурсі народної хореографії ім. П. Вірського.
- Всеукраїнський фестиваль-конкурс молодих митців «Хочу стати зіркою України».
- Участь аматорського вокального ансамблю «Черемшина» у Всеукраїнському літературно-музичному фестивалі вшанування воїнів України «Розстріляна молодість» та ін.[43].

Учасники-виконавці та глядачі мають змогу формувати та розвивати свої естетичні смаки, духовний ріст у різножанрових культурно-масових заходах, які проводить і втілює у життя творчий колектив Палацу культури.

У творчих заходах та при створенні мистецьких програм організаторам вдається гідно представити аматорське та професійне мистецтво для широкого глядача, популяризувати мистецтво України та області в цілому [43].

Створення умов для змістовного дозвілля громадян – головна мета Палацу культури як центру проведення різнопланових заходів.

Дім української культури як презентаційно-виставковий комплекс в м. Житомирі за 2019 рік своїми різноформатними заходами виконує головну місію та завдання – створення потужного культурного, громадсько-політичного та ділового осередку та підвищення іміджу міста за унікальним мультикультурним змістом.

Виставки декоративно-прикладного мистецтва мали неймовірну популярність – 24 унікальні колекції, з них наймасовіші [23]:

- «Різдвяні барви» Ю. Супрунчука;
  - «П'ята пора року» Ю.Дубініна;
  - дитячі твори учнів художньої школи «Погляд через століття», присвяченої 204-й річниці від дня народження Т.Г. Шевченка;
  - оригінальні іграшки від Г. Ямчинської «Мама, іграшка, дитина. Життя – це гра...»;
  - роботи викладачів відділу «Образотворче мистецтво» музичної школи № 2 – Наталії Штарової, Світлани Рисінської та Наталії Павлюченко;
  - виставка присвячена 85-й річниці з дня народження засновника Житомирської художньої школи В. Шкуринського «В пошуках прекрасного...» С. Радіонова;
  - звітна виставка творів учнів художньої школи Житомирської міської ради, присвячена Міжнародному Дню захисту дітей;
  - «Кольори долі» Л. Славова;
  - «Обереги, що не губляться у віках» В. Галкіної;
  - «Наші лікарі» Ю. Камишного;
  - «Квітка – душа» або «І неможливе можливо» І. Лібович;
  - виставка учнів Бердичівської художньої школи;
  - «Ой, радуйся земле...» Малої академії народних мистецтв та ремесел Климовича Миколи Івановича;
  - експозиція «Україна вільна» присвячена 120-й річниці від дня народження Миколи Сціборського;
  - «Чужого горя не буває», приурочена Дню пам'яті жертв голодоморів та 85-х роковин Голодомору 1932-1933 років в Україні – геноциду Українського народу та інші, які відвідало 10 340 житомир'ян.
- Відбулося майже 29 вистав і концертів художньої самодіяльності та професійних колективів, а саме [23]:

- вечір-зустріч «Новорічна скринька» з колективом «Козацька берегиня»;
- концерт-вечір «Українські класичні романси і пісні» Галини Довбиш;
- концерт викладачів музичної школи № 5, приурочений Дню захисту дітей;
- авторський вечір Лариси Бойко «Берег любові»;
- творчий вечір Алли Деваївої та інші.

Культурно-освітні та розважальні заходи – презентації, форуми, тренінги, урочисті церемонії та конференції, тематичні вечори, всього близько 142 на яких побувало близько 5.245 відвідувачів.

Найяскравішими з них були:

- прес-конференція, проведена в рамках Міжнародного мистецького фестивалю «Пісенний Спас» ім. В. Шинкарука;
- «Тут живе душа» – презентація оновленої ляльки-мотанки;
- ігрові програми та інтерактиви «Гостинної світлиці»;
- зустріч іноземних делегацій на День міста;
- прес-конференція в рамках презентації міжнародної кінотрилогії «Моє дитинство»;
- святкова програма і нагородження робітників соціальної сфери з нагоди Дня соціального працівника;
- світська вечірка Ірини Шинкарук;
- мистецький форум «Житомир культурний»;
- літературно-музичний вечір присвячений сімейній творчості Зої та Світлани Вітер «Пахнуть квітами мамині руки» та інші [42].

Було презентовано майже 12 нових книг, із них: «Вектор надії – вектор любові» М. Кучер, «Слово про війну» та «Слово про війну 2» В. Піддубного, «Лісова пісня» Лесі Українки у незвичному оформленні від О. Поліщук, «Листи космонавту» О. Васюніної, «Букет із меланхолій» О. Озарянина, «Сильніша на одне життя» І. Шинкарук, «Одкровення» А. Деваєвої, «На берегах душі» С. Вітер та ін.

Важливі соціальні проекти: «Коли сміється дитина – посміхається небо» до Дня всиновлення, презентація календаря Героїв АТО «Мужність», захід до Дня матері для матерів загиблих в АТО, майстер-клас із виготовлення «рулончиків» для дітей та дружин учасників АТО, зустріч Народного художника України Ю. Камишного з людьми похилого віку, майстер-клас із виготовлення ляльки-мотанки у вигляді янгола разом з О.Дедюль для мам та дружин загиблих в АТО.

Проведено серію майстер-класів до різдвяних та великодніх свят. Мультикультурні події – низка заходів «Союзу Польської шляхти» [42].

За 2020 рік проведено 212 культурно-масових та освітніх заходів, 52 з яких – для дітей. За рік заходи відвідало 27572 глядача різних вікових та соціальних категорій, з них - 6923 дітей.

Участь у Всеукраїнських та обласних заходах [23]:

1. Ансамбль сучасного танцю «Фантазія» (Додаток Б). Його діяльність достатньо різнопланова і продуктивна. У підтвердження достатньо назвати:

- Диплом (1 місце) у Всеукраїнському багатожанровому фестивалі-конкурсі мистецтв «Перлина країни» (м. Одеса);

- Диплом III місце у Міжнародній хореографічній Асамблеї імені Наталії Скорульської (м. Житомир).

2. Народний аматорський ансамбль танцю «Зоряні роси»:

- Диплом II місце у Міжнародній хореографічній Асамблеї імені Наталії Скорульської (м. Житомир), а також безліч концертних програм, спрямованих на жителів міста.

3. Театр-студія «Д.У.М.К.А»:

- Диплом I місце у Всеукраїнському багатожанровому фестивалі-конкурсі мистецтв «Перлина країни» (м. Одеса).

Активну участь у проведенні заходів приймав естрадно-духовий оркестр «Сурми Полісся», а саме:

- дитячий різдвяний концерт в приміщенні Житомирської обласної філармонії імені Святослава Ріхтера;

- концерт з нагоди Дня художника;
- концерт до Дня Незалежності України;
- концерт з нагоди відзначення Дня житомирянина;
- концерт в Житомирському академічному музично-драматичному театрі імені І. Кочерги з нагоди відкриття театрального сезону;
- концерт до Дня українського козацтва; участь у заході «Запали свечу» до Дня пам'яті жертв голодомору;
- участь у відкритті X ювілейного Міжнародного фестивалю інструментальної музики «Сонячні кларнети» та центральної новорічної ялинки міста [41]..

В роботу Дому української культури, як презентаційно-виставкового комплексу в м. Житомир пандемія 2020 року внесла свої корективи.

Призупинення творчого процесу не зупинило роботу закладу. Відкрито дитячу театральну майстерню. Дім української культури виконував свою функцію презентаційно-виставкового комплексу за умов дотримання протиепідемічних заходів відповідно до карантинних обмежень, що встановлені КМУ, регіональною та місцевими проти епідеміологічними комісіями. Працівники закладу проводили роботу щодо виховання патріотизму у молоді, розповсюдження ідеї українознавства, сприяння культурному, історичному та духовному розвитку, збереження національного надбання.

З березня по червень 2020 року Дім української культури працював у режимі віддаленого доступу з використанням електронних засобів та технологій. Під час дистанційної форми роботи працівники постійно висвітлювали інформаційні матеріали до визначних дат, організовували онлайн-проекти, фото-челенджи та майстер-класи в медіа-сфері.

Оголошено проект «Музикотерапія», в якому взяли участь 12 відеоробіт.

Проект «Слово в ніжних обіймах музики», в якому брали участь 8 учасників.

Проект «Знайомство з майстрами народної творчості Житомирщини» - 10 учасників.

З онлайн-виставки картин [23]:

- виставка учнів художньої школи імені Віктора Шкуринського Житомирської міської ради;

- виставка картин Заслуженого майстра народної творчості України Віталія Сенькіна «Вернісаж настрою»;

- виставка картин художниці Ганни Маковійчук «Квіткова рапсодія».

Було проведено 3 (три) майстер-класи он-лайн:

- традиційний розпис Великодніх яєць (писанкарство);

- декупаж Великодніх яєць;

- «Маки пам'яті» до Дня пам'яті та примирення.

Створено 8 відео роликів до визначних дат [23]:

- до дня Конституції відео вітання, а також відбувся конкурс «Слово про закон»;

- до Міжнародного дня вишиванки;

- до дня Європи;

- до Дня пам'яті та примирення;

- до 34-річчя аварії на Чорнобильській АЕС;

- до 90-річчя Ліни Костенко читання віршів;

- до Дня української хустки;

- до відзначення Дня Героїв.

У 2020 році започаткований проект «Заручини в маєтку Філіппова» до Дня закоханих. Тобто навіть наведеного переліку заходів достатньо у підтвердження того, що кадровий склад установи достатньо ефективно виконує покладені на неї функції і позиціонує себе як украй актуальна структура галузі.

Починаючи з червня місяця відновились робота Дому української культури з дотриманням санітарних вимог.

Відбувся культурно-історичний захід «Ольжич – birthday party», з нагоди дня народження Олега Ольжича та Олени Теліги. Продовжено проект «Де українка, там хустинка» до дня української хустки. Відзнятий ролик на пісню про хустину. Функціонував щосереді проект «Вечірні зустрічі» для людей похилого віку. Проведена унікальна лекція кандидата історичних наук, наукового співробітника Інституту історії України НАН України Олександра Алфьорова «Тризуб – історія та таємниці нашого герба». Відзнята відео театралізація «Зажинки».

20 виставок – це декоративно-прикладне мистецтво, скульптура, графіка, олійний живопис, витинанки, мандали, прикраси ручної роботи.

Виставки дитячих робіт, зокрема Баранівської школи мистецтв «АРТ-діти», Бердичівської художньої школи, Житомирської художньої школи імені В.Шкуринського.

Наймасовішими з них стали [23]:

- виставка з проекту «Творчими шляхами» народного художника України Юрія Костянтиновича Камишного «Подорожні замальовки»;
- виставка майстра народної творчості Ольги Качур «Розквітлі перлини»;
- виставка картин «Вернісаж настрою», Заслуженого майстра народної творчості України Віталія Сенькіна;
- виставка картин Дмитра Галича «Палітра життя»;
- виставка портретів Віктора і Ганни Бугири «Сила погляду»;
- виставка об'ємних витинанок Галини Клепиковської (Додаток В);
- виставка скульптури та живопису Франца Осовського «Лісові фантазії». Кількість відвідувачів налічувало 3 463 осіб.

У підсумку – культурно-освітні та розважальні заходи – презентації, форуми, тренінги, конференції, тематичні вечори, екскурсії, всього понад 176 заходів, на яких побувало 1686 відвідувачів [42]. Це все засвідчує тенденцію до розширення власних «культурних послуг».

2.3. Тенденції розвитку культурно-дозвілєвої діяльності в регіоні

Починаючи розгляд цього питання, зазначимо, що окреслені види культурної діяльності організуються у певній програмі скоординованих дій, які організовує спеціальний центр. Нині управлінню культури міської ради підпорядковано 10 закладів культури: 8 бюджетних (6 мистецьких шкіл (5 музичних і одна художня), комунальні заклади: «Міські публічні бібліотеки», «Палац культури»); 2 госпрозрахункових (комунальні підприємства: «Об'єднана дирекція кінотеатрів міста», «Парк») [41].

На даний час повністю збережена мережа закладів культури, згорнули свою діяльність, як і загалом по Україні, менше 10% закладів, тобто тих установ, які фактично не працювали..

Зазначимо, що в місті функціонує 5 музичних та одна художня школи, що фінансуються з міського бюджету. Всього працюючих – 350 осіб, із них викладачів – 278 осіб, адміністративно-технічного персоналу – 72 осіб. Контингент учнів складає 2713 осіб, в тому числі в групах самоокупності навчається 201 дитина.

В школах працюють також групи самоокупності: початкового естетичного виховання, групи початкової художньої освіти.

Робота ведеться на 11 відділах (естетичне виховання, фортепіанний, сольного співу, хорового співу, струнно-смичкових інструментів, народних інструментів, струнних народних інструментів, духових, ударних інструментів, образотворчого мистецтва, станкового живопису) та викладання ведеться по 19 спеціальностях.

В мистецьких школах діє 108 творчих (художніх) колективів (хори, ансамблі скрипалів, вокальні та інструментальні ансамблі, естрадно-духові, камерні оркестри, оркестри народних інструментів, ансамблі духових та народних інструментів, фортепіанні ансамблі).

Потрібно відзначити, що навчальний процес забезпечується кваліфікованим кадровим складом, адже упродовж року учні музичних шкіл

взяли участь у багатьох Міжнародних, Всеукраїнських, регіональних, обласних конкурсах ансамблевої гри та солістів-виконавців, де посіли призові місця, а саме:

- Гран-Прі – 32;
- Переможців – 224;
- Диплом за участь та лауреатів – 81 [23].

Найяскравішими конкурсами стали:

- Міжнародні мистецькі конкурси «Зіркафест. Єдина країна», «Я йду за мрією», «Зірка України», «Перлина Дніпра», «Квітуча Країна», «Мій зірковий час», «Зірка лагідної країни», «Я – супер зірка», «Ukr West Art Fest»;
- Міжнародний конкурс «Кольори всесвіту»;
- Міжнародний дистанційний фестиваль-конкурс мистецтв «Fest music 2020»;
- Міжнародний дистанційний онлайн конкурс юних виконавців на духових та ударних інструментах «Львівські фанфари карантин 2020»;
- Дистанційний багатожанровий фестиваль «Universal Mega Fest»;
- II Міжнародний багатожанровий фестиваль – конкурс мистецтв у дистанційному режимі «Super Art – 2020» м. Харків;
- I Всеукраїнський дистанційний фестиваль – конкурс «Формат.И.А.»;
- Всеукраїнський конкурс «La CvArt – Classical Gutar Competition»;
- Міжнародний конкурс виконавців на гітарі «Віват Гітара», м. Могильов;
- Міжнародний фестиваль-конкурс окремих соло-виконавців малих форм та творчих колективів інструментального, вокального, декоративно-прикладного мистецтва «Файна Україна»;
- III Міжнародний фестиваль-конкурс окремих соло-виконавців малих форм та творчих колективів інструментального, вокального, декоративно-прикладного мистецтва «Перлина Заходу»;
- Міський онлайн конкурс малюнку «Житомир – моє європейське місто»;

- Всеукраїнський конкурс малюнку «Озеленення України»;
- Всеукраїнський конкурс дитячих малюнків «Політ до місяця і далі» від Woosphera Space Art Challenge;
- II Дистанційний фестиваль – конкурс «Перлина заходу» 2020 р.;
- Всеукраїнський фестиваль «Студентська ліра»;
- II Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтв (дистанційно) «Music Universe»;
- Онлайн-конкурс піаністів «Music Wonderland»;
- IV Міжнародний конкурс «Новий акорд -2020» м. Гомель;
- Фестиваль-конкурс «Літне рандеву в Одесі»;
- Дистанційний Всеукраїнський конкурс-фестиваль мистецтв «Країна мрій - Україна»;
- V Дистанційний Міжнародний Багатожанровий інтернет фестиваль-конкурс «Samosvity – On Line»;
- VII Міжнародний дистанційний фестиваль-конкурс «Grand Fest – осінь 2020»;
- Відкритий Всеукраїнський конкурс баяністів-акордеоністів імені Анатолія Білошицького;
- Міжнародний хоровий музичний фестиваль, Греція (28-29.11.2020 р.);
- II Всеукраїнський фестиваль-конкурс дитячої та юнацької творчості «Формат.иА»;
- VI Міжнародний фестиваль-конкурс мистецтв «Musical Power»;
- V Міжнародний фестиваль-конкурс мистецтв «KharkivFest – 2020»;
- I Міжнародний фестиваль-конкурс інструментального, вокального, хореографічного, театрального мистецтва «Святковий передзвін» м. Харків;
- Міжнародний шоу-фестиваль мистецтв «Золото Єгипту-2020»;
- Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтв «Univers of Arts»;
- III Міжнародний дистанційний фестиваль мистецтв «Yula Art Fest»;
- Міжнародний багатожанровий фестиваль-конкурс «Зореграй»;

- Міжнародний онлайн конкурс «Winter melodi Slovakia», м. Братислава;

- Міжнародний конкурс «Christmas stars», м. Берлін;
- Міжнародний конкурс мистецтв «Energy fest»;
- Міжнародний фестиваль «Creative People Fest»;
- Міжнародний вокальний и хоровий конкурс «Voca-Art», Словакія;
- Міжнародний фестиваль мистецтв «Cultura in momento», Італія;
- Всеукраїнський конкурс карикатур «Джмелик» [41].

Наявність цих фестивалів і конкурсів дає змогу підтримувати світову мережу художніх колективів.

Відзначимо, що культурна діяльність у місті не обмежується формами, що організуються лише в клубній мережі. У місті функціонує й ще один помітний напрям:

До складу КП «Об'єднана дирекція кінотеатрів міста» Житомирської міської ради входить три структурних підрозділи: кінотеатр «Жовтень», кінотеатр «Космос» та «Спеціалізований дитячий кінотеатр ім. І. Франка».

Незважаючи на карантинні обмеження кінотеатр імені І. Франка продовжував свою роботу пристосовано до відповідних обмежень.

Всього за 2020 рік продемонстровано 87 кінофільмів на 1766 сеансі, з них – 836 сеансів були дитячими. Кількість глядачів, що відвідала кінотеатр за 2020 рік – 24,1 тис. осіб, із них дитячого – 14,5 тис. осіб.

Враховуючи те, що кінотеатр має особливий статус, спеціалізованого дитячого, то при проведенні репертуарної політики перевага надавалась фільмам вітчизняного виробництва та фільмам для дітей.

Серед популярних – «Пекельна Хоругва, або Різдво Козацьке», «Шпигуни під прикриттям», «Дулітл», «Ігри з вогнем», «Тролі 2. Світове турне», «Повернення Гномів», «Володар Драконів», «Космічна пригода», «Повне занурення», «Казка старого мельника», «Сімейка Крудсів: Нова Ера», «Душа» та інші [42].

Особливим попитом у глядачів користувався фільм «Поклик пращурів», який демонструвався з 20 лютого по 4 березня 2020 р. Екранізація світової класики, однойменного роману Джека Лондона. У фільмі висвітлюються незламність духу, віра в свої можливості, відданість справі, взаємодопомога і захист друзів.

Незважаючи на загальновідомі труднощі 2020 рік був насичений прем'єрами національних фільмів.

Так, із 23 по 29 січня 2020 року відбувся прем'єрний показ фільму-казки «Пекельна Хоругва, або Різдво Козацьке». Фільм-казку знято на основі книги українського казкаря і сценариста Сашка Лірника «Про старого козака, різдвяного чорта, чотири роги і козацький рід». У казці герої потрапляють у часи Запорізької Січі – вольності українських козаків, які відчайдушно і сміливо захищали рідну Україну-Гетьманщину та не боялися ні чортів, ні смерті, були сміливими і мужніми.

Із 27 лютого по 11 березня 2020 року відбувся показ художнього фільму «Черкаси», присвячений 6-й річниці анексії Криму. Фільм заснований на реальних подіях весни 2014 року. Одноimenний мінний тральщик, заблокований російськими військами в бухті озера Донузлав під час анексії Криму, три тижні чинив опір ворогу і став єдиним з 9 українських кораблів, що не спустив державний прапор. Девіз (гасло) фільму: історія стійкості, вірності та незламності, захисту своїх цінностей, Свободи та Незалежності.

До 206-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка з 12 березня 2020 року на кіноекрани вийшов фільм «Толока», створений за мотивами балади «У тієї Катерини хата на помості» Т. Шевченка. Стрічка знята режисером М. Ілленком, а її сюжет охоплює 400 років історії України.

З 1 по 21 жовтня 2020 р. тривав показ національного фільму «Тарас. Повернення». Це фільм, в якому зображено маловідомий для широкого загалу період життя Т.Шевченка – період його служби в царській армії. У фільмі розповідається про останні 3 місяці заслання Шевченка у Казахстані, коли його вже помилював особисто цар Олександр II. Однак військо

керівництво Новопетрівського форту не поспішало повідомляти Тарасу про це й видавати указ про звільнення.

З 14 по 28 жовтня 2020 р., до Дня захисника України, відбувся показ українського історичного фільму «Фортеця Хаджибей». Фільм знятий у традиціях золотого фонду Одеської кіностудії: кінострічка для сімейного перегляду про дружбу і кохання, боротьбу добра і зла, шляхетність і підступ.

Динамічний сюжет, бойові сцени, фехтування, вибухи, постріли, верхова їзда, чудові костюми, детальний реквізит – усе це занурює глядача в історію кінця XVIII ст.

З 5 по 25 листопада відбувся показ фільму «Атлантида» режисера Валентина Васяновича. Події фільму розгортаються у 2025 році, після майбутньої перемоги України у війні з Росією. Окупований Донбас повернено до складу країни, але його території визнані непридатними для проживання.

Український «Оскарівський» комітет обрав драму Валентина Васяновича «Атлантида» у якості національного претендента на премію «Оскар» у номінації «Найкращий міжнародний художній фільм».

З 3 по 16 грудня, До Дня Збройних Сил України, тривав прем'єрний показ фільму Зази Буадзе «Мати Апостолів». Знятий за реальними подіями, які відбуваються на сході України в 2014 році, де ще й досі тривають бойові дії. Трагізм війни показано через історію однієї людини – матері.

З 17 по 23 грудня показ казки-фентезі «Казка старого мельника». Фільм розповідає про військового Адама, який повернувшись з битви застає рідне місто у полоні злих чар.

А також, з 21 по 30 вересня в кінотеатрі діяла пересувна бібліографічна виставка, присвячена життю і творчості Альфреда Федецького – оператора хронікально-документальних фільмів, майстра світлопису, автора найкращих портретів видатних постатей та діячів мистецтва і науки кінця XIX – початку XX століття, вихідця з Житомира, який провів перший в Україні публічний кіносеанс у м. Харкові та удосконалив кінознімальний апарат.

В межах заходів «Майстерня міста 2020» 23 вересня відбувся показ фільму Ольги Білошицької «Людина поза кадром. Альфред Федецький». А.Федецький – автор найкращих портретів: П. І. Чайковського, М.К.Заньковецької, М. Л. Кропивницького, Л.Л. Гіршмана, К. К. Горського, А. В. Шульц-Евлера, І. І. Слатіна, І.К.Айвазовського, отця Іоанна Кронштадтського, М. Х. Гельферіха, О. М.Бекетова, сім'ї Алчевських, М.Д.Іванової-Раєвської, володар численних нагород міжнародних фотовиставок і відзнак найвищих осіб імператорських фамілій, невтомний винахідник, новатор і експериментатор у галузі кольорової, рельєфної, стереоскопічної фотографії, рентгенівської зйомки, звукозапису, перший кінооператор Російської імперії.

Традиційними в кінотеатрі стали тематичні покази, місячники, кінофестивалі до визначних та знаменних дат. В кінотеатрі проводились:

- кінофестиваль «Новорічна казка», «Безпечна дорога до школи»;
- тематичні покази – до Дня соборності України, до річниці від Дня народження Т.Г.Шевченка та І.Я.Франка, до Дня українського кіно, до Дня Державного прапора України та до Дня Незалежності України, до Дня захисника України, до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом, до Дня Збройних Сил України;
- місячники показу фільмів – по пропаганді здорового способу життя, по попередженню виникнення пожеж, по дотриманню правил дорожнього руху, по правовому вихованню молоді, по правилам поведінки з вибухонебезпечними та маловідомими знахідками [42].

Особливу увагу потрібно звернути на кіноклуб «Я – патріот України», який спрямований на виховання громадянина-патріота України, утвердження любові до Батьківщини, духовності, моральності, шанобливого ставлення до національних надбань українського народу, наслідування найкращих прикладів мужності та звитяги, борців за свободу і незалежність України.

Крім того, в Спеціалізованому дитячому кінотеатрі ім. І.Франка також діяли наступні кіноклуби та кінолекторії:

- Кіноклуб «Азбука ввічливості», має морально-етичний напрямок, спрямований на формування моральних цінностей в дитячому колективі.

- Кінолекторій «Знай права. Виконуй обов'язки», соціально-правової, медичної тематики, спрямований на профілактику негативних явищ у молодіжному середовищі.

- Кінолекторій «Здоров'я дитини – майбутнє родини», направлений на виховання у підростаючого покоління свідомого бережливого ставлення до свого здоров'я, популяризацію здорового способу життя.

- Кінолекторій «Росинка» має екологічну, естетичну, краєзнавчу, навчально-виховну спрямованість.

- Кіноклуб «Світлофор», направлений на вивчення і закріплення правил дорожнього руху, на попередження дорожньо-транспортних пригод.

- Кіноклуб «Небезпека поруч», направлений на вивчення правил техніки безпеки та попередження дитячого травматизму [42].

Важливим у роботі кіноклубів та кінолекторіїв були виступи спеціалістів перед початком сеансів. Так, протягом року кінотеатр співпрацював з інспекторами Управління патрульної поліції у м. Житомирі Департаменту патрульної поліції, фахівцями Управління ДСНС України у Житомирській області, інспекторами Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Житомирській області, з науковими співробітниками музею «Природа».

Робота кіноклубів та кінолекторіїв проводиться у співпраці з департаментом освіти міської ради та навчальними закладами міста.

Загалом протягом 2020 року проведено 21 культурно-масовий захід, а саме: 2 кінофестивалі, 7 тематичних показів, 6 місячників, 4 тижні, 3 декади кінопоказу фільмів відповідної тематики, або приурочених до визначних та знаменних дат [42].

В кінотеатрі постійно проводяться благодійні акції у вигляді безкоштовного перегляду кінофільмів для дітей з малозабезпечених сімей, для дітей-інвалідів, дітей учасників АТО та ін.

Впродовж серпня-вересня 2020 року на літньому майданчику кінотеатру ім. І. Франка щоп'ятниці проводились творчо-музичні вечори для дітей, молоді, вечори сімейного відпочинку. У дворі дитячого кінотеатру відкрито літній сімейний простір, який включає дитяче кафе «Сіпешакафе», де щотижня проводились концертні програми з залученням творчих колективів міста, анімаційні розвиваючі ігри для мешканців та гостей міста, включаючи інтерактивні ігри на асфальті.

Комунальний заклад «Міські публічні бібліотеки» Житомирської міської ради складається з Центральної міської бібліотеки ім. Василя Земляка, 13 бібліотек-філіалів, з них – 5 дитячих та одна музично-театральна. Його роботу забезпечують: 60 осіб, із них – 46 бібліотечні працівники.

Відмітимо, що впродовж року бібліотекою проведені заходи [28]:

- 16-й всеукраїнський конкурс дитячого читання «Книгоманія»
<https://cutt.lv/pjadfrx>

- Всеукраїнський онлайн-конкурс творчих робіт «Дитинство в долонях захисників», присвячений Дню захисту дітей (спільно з Житомирським військовим інститутом ім. С. П. Корольова на платформі Інстаграм та Фейсбук);

- Міський конкурс дитячого читання «Чемпіон зі швидкочитання», присвячений Дню Незалежності України (спільно з департаментом освіти та управлінням культури Житомирської міської ради) (Додаток Г).

На базі Центральної міської бібліотеки ім. В. Земляка у 2020 році спільно з ГО «Дивосвіт» продовжував свою роботу безкоштовний навчальний заклад для пенсіонерів «Університет людей поважного віку» (Додаток Д). Протягом року було охоплено близько 56 слухачів та проведено 99 занять. В «Університеті» і надалі діють 4 факультети [23]:

- освітньо-інформаційний;
- краєзнавчо-просвітницький,
- факультет творчості,
- хобі факультет.

2020 року в «Університеті людей поважного віку» продовжено цикл зустрічей «Щотижневі діалоги», на які запрошувались представники влади, соціального захисту, поліції, медичні працівники тощо. Під час зустрічей вивчалися законодавчі акти, правові документи, надавались практичні консультації правового, медичного, соціального характеру. Усього пройшло 6 зустрічей, до яких залучено 158 учасників.

Продовжує діяти клуб бального танцю «Ретро». Цьогоріч найбільш яскравим заходом клубу була участь у першому благодійному балі (організатори – «Університет людей поважного віку» та ГО «Дивосвіт»), який відбувся у приміщенні історичної будівлі міської ради. Мета заходу – збір коштів для мешканців Житомирського геріатричного центру. Крім клубу «Ретро» у заході брали участь й інші відомі танцювальні колективи міста.

Загалом «Ретро» – активний учасник багатьох культурних заходів міста та Житомирської об'єднаної територіальної громади. Кількість учасників – 4, кількість занять – 56.

Розпочали роботу хобі-групи з оздоровчої фізкультури та йоги. Всього відбулося 52 заняття з охопленням 48 учасників (ЦМБ).

Цьогоріч «Університет» долучився до реалізації державної політики у сфері цифрових інновацій та запропонував студентам пройти тест з цифрової грамотності на загальнонаціональній онлайн-платформі «Дія. Цифрова освіта» – Цифрограм.

Під час карантинних обмежень проводились онлайніві та офлайніві консультації з диджиталізації та цифрової освіти для людей поважного віку.

Всього надано 18 консультацій для 35 користувачів.

Продовжує діяти проект «Інтелектуальна мережа» – шахові клуби у бібліотеках міста» та у межах проекту – шахові кімнати та шахові куточки у всіх бібліотеках-філіалах міста. Так, на базі ЦМБ бібліотеки ім. В. Земляка (спільно з ГО СА «Молода сила») відбулися три турніри з шахів, загальна кількість учасників – 140.

В умовах карантину на базі ЦМБ ім. Василя Земляка під час літніх канікул діяв літній клуб «Читачун». Протягом дня діти відвідували заняття з шахів, шашок, малювання, танців, англійської мови та комп'ютерної грамотності. Майже 40 дітей скористались послугами клубу.

Було проведено [23]:

- 60 майстер-класів,
- 20 занять з англійської мови,
- 18 – із комп'ютерної грамотності,
- 14 – із шахів та шашок,
- 10 – із танців.

Протягом літа (червень-вересень) на території гідропарку діяв проект «Літня бібліотека», мета якого – популяризація книги та читання, здорового способу життя, змістовного дозвілля та відпочинку, а також популяризація бібліотечних послуг. Цього року залучено та обслужені близько 350 користувачів (Додаток Ж).

Центральна міська бібліотека імені Василя Земляка стала учасницею проекту «Твори культуру: бібліотечні інноваційні послуги», який реалізовувала ВГО Українська бібліотечна асоціація за підтримки Європейського Союзу (програма Дім Європи) за участі партнерів: публічної бібліотеки м. Орхус (Данія) та Білоруська бібліотечна асоціація. Мета проекту – навчити бібліотекарів з України та Білорусі створювати інноваційні бібліотечні послуги, які розвиватимуть культурні та творчі індустрії цих країн із використанням спеціальної методології «Дизайн-мислення для бібліотек», розробленої Публічною бібліотекою м. Чикаго (США) та публічними бібліотеками м. Орхуса (Данія) за підтримки Фонду Білла та Мелінди Гейтс.

У рамках проекту «Твори культуру: бібліотечні інноваційні послуги» діє проект-інноваційна послуга «Театральна майстерня «ТеМа» (Додаток З), що реалізується ВГО Українська бібліотечна асоціація за підтримки Європейського Союзу (програма Дім Європи).

Метою послуги є розвиток творчих здібностей у дітей та опанування ними професійних навичок акторської майстерності через взаємодію з викладачем, мистецтвом та літературою. Цільовою аудиторією послуги є діти віком від 8 до 14 років. Заняття побудовані на застосуванні творчих практик: сценічні постановки та виступи; вміння працювати на камеру у різних форматах, таких як фото- та відео-зйомка; практика виступу на професійній сцені. Послугою скористалося 23 дітей [44].

Комунальний заклад «Міські публічні бібліотеки» Житомирської міської ради спільно з ГО «Дивосвіт» долучилися до проекту «Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні» (ПУЛЬС), який виконувався Асоціацією міст України (АМУ) в партнерстві з Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX/Україна за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

У рамках реалізації цього проекту було придбано: 1 палатка, 1 стіл, 4 стільці, 4 мольберти, 10 рамок, а також проведено 4 заходи, до яких залучено майже 500 учасників.

У 2020 році протягом січня-березня та липня-грудня на базі структурних підрозділів МПБ проводились майстер-класи: з петриківського розпису – 36; із вишивки – 15; з виразного розпису – 2. Всього: 53 заняття [42].

Протягом січня-травня 2020 року на базі бібліотек міста відбулися два етапи Всеукраїнського конкурсу дитячого читання «Книгоманія – 2020», а на базі Центральної міської бібліотеки ім. Василя Земляка – III міський етап [42].

Перемогу виборів Грищук Дмитро, учень 7 класу ЗОНІ № 21. Цьогоріч до конкурсу долучились 12 шкіл м. Житомира. Загальна кількість учасників становила 106 осіб.

У 14 бібліотеках міста Житомира вперше відбувся міський конкурс дитячого читання «Чемпіон зі швидкочитання», присвячений Дню державної незалежності України. Діти молодшого та середнього шкільного віку

змагалися за звання «Чемпіон зі швидко-читання» та «Супер чемпіон зі швидко-читання». Загальна кількість дітей, залучених до конкурсу – 236.

Восени 2020 року ЛіТтера – бібліотеки міста Житомира взяли участь у культурно-мистецькому фестивалі ZT-EXPO 2020, презентувавши виставку на туристичну тематику та свої унікальні заходи (історичний екскурс «З любов'ю до Житомира» та квест книголюбів «Я + Житомир») із популяризації цікавих туристичних маршрутів та пам'яток історії Житомира.

Найкращою та найбільш затребуваною під час карантинних обмежень стала онлайн-публікація, створена на ФБ-сторінці ЛіТтера [26] – бібліотеки міста Житомира у березні цього року, «Дистанційне навчання для бібліотекарів».

Було запропоновано перелік онлайн-ресурсів та платформ для підвищення фахової майстерності бібліотекарів. Станом на 01.01.2021 року матеріал переглянуло 66 506 та скористалися 14 352 користувачів сторінки ЛіТтера зі всієї України [44].

Тож, як свідчить наведена статистика, мережа різнопланових установ культури міста функціонує достатньо успішно і ефективно виконує покладені на неї громадою та й державою завдання.

Виходячи із заявленого у параграфі терміну «тенденції», потрібно наголосити, що культурно-дозвіллева діяльність обраного для розгляду закладу базується в основному на традиційних формах і тенденцією є лише розширення наявних форм, як актуалізація діяльності закладу в контексті тих змін, які відбуваються сьогодні у регіоні, та відповідною реакцією на них. Усе це робить і заклад, і наявну мережу потрібною громаді, стимулюватиме останню до підтримки мережі установ культури, вбачаючи в ній важливий чинник підвищення духовності членів громади, а надто підростаючого покоління.

Ще однією тенденцією, помітною у практиці його діяльності, можна вважати розширення творчих контактів із іншими аналогічними установами мережі галузі, постійну і ефективну реакцію на ті зміни, які відбуваються в

соціумі, зокрема загальноосвітній школі. І лише об'єднання зусиль усіх структур міста допоможе загалом вирішувати ефективно усі питання духовного розвитку його мешканців.

Серед інших – врахування у практиці своєї діяльності загальносвітових тенденцій, що свідчатиме про те, що мережа функціонує у певній системі культурних координат.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз спеціальної літератури з культурно-дозвіллевої проблематики, загальних питань розвитку культури, джерельної бази, що включає численні сценарії, плани та звіти, втілені в поточному архіві досліджуваної установи культури, дає всі підстави зробити наступні висновки:

- Культурно-дозвіллева діяльність – це вид культурної діяльності, яка здійснюється, як правило, у формі аматорства (самодіяльності) у вільний час, є цілком самоврядною, а її продукти мають некомерційний характер.

- Специфіка організації вільного часу – один із найважливіших показників рівня соціального розвитку будь-якого суспільства у будь-який історичний час його розвитку.

Кожна культурно-дозвіллева установа має свою специфіку організації дозвілля, обумовлену її кадровим потенціалом, матеріально-технічною базою, наявністю сталих зв'язків з іншими аналогічними установами, а також ефективністю залучення до цієї роботи активу, зокрема:

- клубні установи (надають в основному активний вид діяльності, у якому виявляється культурний потенціал людини);

- парки культури і відпочинку (сприяють більш пасивному відпочинку, певній рекреації. Утім, вони можуть використовуватися і як локація активної культурної діяльності);

- бібліотеки (виконують переважно інформативну функцію, однак у сучасних умовах допомагають місцевому населенню, що знаходиться у межах їх впливу, вирішити чимало питань, потрібних для становлення кожного конкретного індивіда: допомагають реалізації освітньої функції через надання консультації, необхідних для навчання чи розширення власних інформаційних потреб тощо);

- музеї (будучи за своєю сутністю центрами збереження пам'яток культури різноманітного спрямування, сьогодні розширюють власні функції через реалізацію численних квестів, організації цікавих зустрічей, фестивалів

та безлічі інших специфічних форм, притаманних кожному конкретному регіону чи локації);

- кінотеатри (демонструють наявний потенціал вітчизняного та світового кінематографу і таким чином розширюють творчий потенціал конкретної людини);

- центри дозвілля (є синтетичними організаціями, які концентрують у собі чимало оригінальних функцій, реалізація яких допомагає кожній конкретній людині знайти себе у складному просторі сьогодення);

- культурні комплекси (розширюють потенціал освітніх можливостей населення);

- культурно-спортивні комплекси (впливають на зміцнення фізичного здоров'я населення і таким чином знаходять власне місце в соціокультурній практиці сьогодення)..

- Організована таким чином цілеспрямована діяльність установ культури, спорту та інших організацій, об'єднаних в культурно-спортивний комплекс, дозволяє уникнути одностороннього захоплення окремими культурно-дозвіллевої програмами, забезпечити взаємозалежний розвиток всіх напрямків дозвіллевої діяльності для реалізації комплексного, системного підходу до процесу організації дозвілля.

- Об'єктом нашого дослідження обрано Житомирський міський будинок культури (Житомирський МБК), що знаходиться за адресою: м. Житомир, вулиця С. Ріхтера, 12/5.

- Комунальний заклад «Палац культури» Житомирської міської ради – комунальний заклад клубного типу, який спрямовує свою діяльність на задоволення дозвіллевих потреб населення, підвищення культурного рівня громадян та гостей міста, розвиток та збереження національної культури, популяризацію провідних жанрів мистецтва, втілення на практиці форм соціально-культурної діяльності.

- Структурним підрозділом комунального закладу «Палац культури» Житомирської міської ради є:

- філія – клуб «Соколова гора» (адреса: 10028, м. Житомир, вул. Вільський шлях, 265). Завідувач філії клуб «Соколова гора» – Перегуда Л.А.;
- «Дім української культури» (адреса: 10002, м. Житомир, вул. В.Бердичівська, 61/18). Завідувач підрозділу «Дім української культури» – Бондарчук О.В.

- У 2020 році, як свідчать матеріали поточного архіву установи, Палац культури, його філія-клуб «Соколова Гора» та підрозділ «Дім Української культури» налічували 28 постійно діючих клубних формувань різного напрямку роботи, 22 з яких – колективи художньої творчості, 4 колективи з яких мають почесне звання «народний аматорський» та 1 – «зразковий».

Найвідомішими серед художніх колективів установи є:

- естрадно-духовий оркестр «Сурми Полісся»;
- народний оркестр народних інструментів;
- народний ансамбль народного танцю «Нива»;
- ансамбль сучасного танцю «Фантазія»;
- театр-студія «Д.У.М.К.А»;
- народний дитячий театр-студія «Огниво» [42]
- На базі Житомирського МБК також діють колективи художньої самодіяльності:

- аматорський вокальний ансамбль «Черемшина»;
- народний аматорський ансамбль танцю «Зоряні роси»;
- вокально-інструментальний ансамбль «Карусель»;
- вокальна студія малих форм та дитяча вокальна студія;
- гурток художнього слова;
- студія спортивного танцю;
- танцювальна студія «брейк-данс» [42].

Відмітимо, що діяльність цього закладу забезпечують 58 працівників, 45 з яких – фахівці в галузі «Культура», що дає можливість закладу ефективно виконувати покладені на нього функції. Однак у місті ситуація набагато краща, ніж у типовому українському селі. І стосовно матеріально-

технічної бази, і стосовно кадрового корпусу, здатному й само організовуватися, йдучи на виклики сучасності. Тому, допоки не буде змінена ситуація на краще і українське село зможе мати якісних фахівців, ситуація залишатиметься напруженою.

Його потенціал характеризує наступна статистика: За 2019 рік, як свідчать матеріали поточного архіву установи, проведено 1 014 культурно-освітніх та розважальних заходів, 616 з яких організовано для дітей. За рік заходи відвідало 105198 глядачів різних вікових та соціальних категорій, з них – 30 069 дітей. Проводились дискотеки, тематичні вистави, спортивні заходи, фестивалі, майстер класи, виставки дитячих робіт тощо [41].

За 2020 рік, виходячи з матеріалів поточного архіву, навіть зважаючи на пандемічну ситуацію в світі, було проведено 212 культурно-масових та освітніх заходів, 52 з яких – для дітей [42].

За рік культурно-мистецькі заходи в МБК відвідало 27572 глядача різних вікових та соціальних категорій, з них – 6923 дітей [42].

Наведена статистика, а вона є фактично тотожною з установами клубного типу країни, засвідчує орієнтацію цих установ виключно на традиційні форми, що не завжди вмотивовано. Адже життя стрімко рухається вперед, змінюючи ціннісні орієнтації, запити і потреби населення, а клуб і надалі залишається традиційним центром дозвілля.

Хоча, з іншого боку, цей феномен можна розглядати і як центр вітчизняної традиційної культури, центр збереження української національної ідентичності тощо. Але й тоді потрібно надати цій структурі відповідну організаційну підтримку, оскільки враховувати глобалізаційні виклики сучасності потрібно у будь-якому випадку.

Тобто навіть вищенаведена статистика та її невеличкий коментар засвідчує про потенціал установи, її потрібність у системі культурного обслуговування та виховної діяльності загалом.

Важливого значення сьогодні набуває й професіоналізація усіх форм та видів діяльності, яка цілком відповідає загальносвітовим тенденціям

суспільного розвитку. І в цьому зв'язку важливого значення набуває термінологічне забезпечення цього процесу. Адже не чіткість вживання термінології призводить до спотворення й тих форм роботи, які організуються в конкретному закладі, впливає й на статистичну звітність.

Але загальним висновком стосовно проведеного дослідження може бути той, що сформована чимало років мережа установ культури, пройшовши відповідні трансформації, сьогодні повною мірою виконує свої функції, залишаючись потрібною державі. І лише державний контроль та підтримка держави в особі місцевих органів влади чи територіальних громад допоможе йому й надалі залишатися на своєму місці.

Список використаної літератури

1. Аванесова Г.А. Культурно-досуговая деятельность: теория и практика орг.: уч. пос. для студентов вузов. Москва : Аспект Пресс, 2006. 235 с.
2. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля: навч. посіб. Київ : Видавничий центр ДАККМ, 2006. 196 с.
3. Бабенко Н. Б. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля. *Український соціум : Науковий журнал*. 2005. № 5/6. С. 102- 111.
4. Белоконь В. И. Культурно-досуговая деятельность. Мелитополь, 2002. 175 с..
5. Бойко О. П. Культура дозвілля у суспільстві ризику: монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 285 с.
6. Бочелюк В. Й., Бочелюк В.В.Дозвіллезнавство. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
7. Великий тлумачний словник української мови; укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
8. Виткалов С. В. Сфера регіональної культури: теоретико-прикладні питання. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. наук.зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Том II, Вип. 19. Рівне: РДГУ, 2013; Виткалов С.В. Регіональний сільський клуб і проблеми його подальшого функціонування. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*, 2018. № 2. 2018. С. 92-96 та чимало його статей у регіональній періодиці.
9. Воловик А. Ф. Педагогіка дозвілля: підручн. Харків : ХДАК, 1999. 329 с.
10. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
11. Дячук Л. В. Культура вільного часу: умови та перспективи розвитку в сучасному українському суспільстві. *Вісник ОНУ ім. І.І.*

Мечникова. *Соціологія і політичні науки*. 2013. Т. 18. Вип. 2 (18). Ч. 2. С. 192-202.

12. Дюмазедье Ж. Планирование досуга и культурное развитие. *Образование взрослых и досуг в современной Европе*. Прага: Обрис, 1966. С.51–59.

13. Ерошенков И.Л. Культурно-досуговая деятельность в современных условиях. Москва : МГИК, 1994. 69 с.

14. Жарков А. Д. Теория и технология культурно-досуговой деятельности. Москва: Издательский Дом МГУКИ, 2007. 480 с.

15. Задворний С.І. Методика суспільно-географічного дослідження культурно-мистецької сфери регіону. *Наук. зап. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія*. Тернопіль: СМП «Тайп», 2015. Вип. 2 (39). С. 91-100.

16. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI. Дата оновлення: 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2778-17>

17. Каплан М. Основные модели досуга. Москва, 2008. С.120.

18. Кірсанов В. В. До визначення предмета рекреації в контексті педагогічних проблем дозвілля. *Вісник книжкової палати. України*, 2004. № 9. С. 37.

19. Кірсанов В. В. Теоретико-методологічні та методичні засади педагогічної діагностики організації дозвілля: монографія. Київ, Альтерпрес, 2006. 352 с.

20. Ковальчук Т. І. Основи педагогічної дозвіллевої діяльності. Київ : ДАКККіМ, 2010. Ч. I. 277 с.

21. Ковальчук Т. І. Основи педагогічної дозвіллевої діяльності. Київ : ДАКККіМ, 2011. Ч. II. 420 с.

22. Ковальчук Т. І., Мельничук Т. Ф. Організація роботи у сфері дозвілля: інформаційна складова : монографія. Чернігів : Вид. Лозовий В. М., 2013. 536 с.

23. Комунальний заклад «Палац культури» Житомирської міської ради. URL : <https://www.facebook.com/kylyrapalace/>

24. Кутузова Г. І. Культурно-дозвіллева діяльність: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 252 с.
25. Кутузова Г.І. Культурно-дозвіллева діяльність». Метод. реком. до курсу. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2015. 20 с.
26. ЛІТтера. URL : <https://www.facebook.com/1LITTERA>.
27. Малков Д. Ю. Сутність та специфіка дозвіллевої діяльності. Соціалізація особистості/ за ред. проф. А. Й. Капської, Т. XVII. Київ: Логос, 2002. Випуск 1. С. 75-83.
28. Офіційний сайт Житомирської міської ради. URL : <https://ztrada.gov.ua/>
29. Петрова І. В. Культурно-дозвіллевi практики населення сучасної України: тенденції та пріоритети. *Культура і сучасність: альманах*. 2011. № 1. С. 108 – 113.
30. Піча В.М. Вільний час: тенденції і проблеми розвитку. Київ, 1992. 106 с.
31. Піча В.М. Культура вільного часу (філософсько-соціальний аспект). Львів, 1990. -9 с.
32. Піча В. М. Культура дозвілля. Київ, 1990. 238 с.
33. Понукаліна О. В. Дозвілля в умовах трансформацій Київ: Вид-во СГТУ, 2001. 401 с.
34. Сергієнко С. М. Виховання культури дозвілля підлітків у позаурочній та позашкільній діяльності засобами педагогічної анімації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2013. 19 с.
35. Соколов Э. В. Свободное время и культура досуга. Москва : Лениздат, 1977. С. 34.
36. Соціологія культури: навч. посібн. [О. М. Семашко, В. М. Піча, О. І. Погорілий та ін.]. Київ : Каравела, Львів: Новий світ, 2002. 334 с.
37. Українська культура : минуле, сучасне та шляхи розвитку. Зб. наук. пр. Київ, 1997. Вип. 2. 245с.

38. Управління культури і туризму Житомирської міської Ради. URL : https://www.facebook.com/kultura.zt.ua/?ref=page_internal

39. Цимбалюк Н. М. Організація та методика культурно-дозвілєвої діяльності. Ч.1. Теоретичні основи культурно-дозвілєвої діяльності. Київ: ДАКККіМ, 2000. 145 с.

40. Яременко Н. В. Дозвілєзнавство: навч. посіб. Фастів: Поліфаст, 2007. 460 с.

Джерельна база дослідження

41. Поточний архів Житомирського Міського будинку культури за 2019 рік.

42. Поточний архів Житомирського Міського будинку культури за 2020 рік.

43. Репертуарний план Житомирського МБК за 2020 р.

44. Культурний потенціал м. Житомира. *Звіт Житомирського Управління культури і туризму за 2020 р.*

45. Посадові інструкції: директор КЗ «Міський Будинок культури» ЖМР.

Додаток А

Комунальний заклад «Палац культури» Житомирської міської ради

Додаток Б

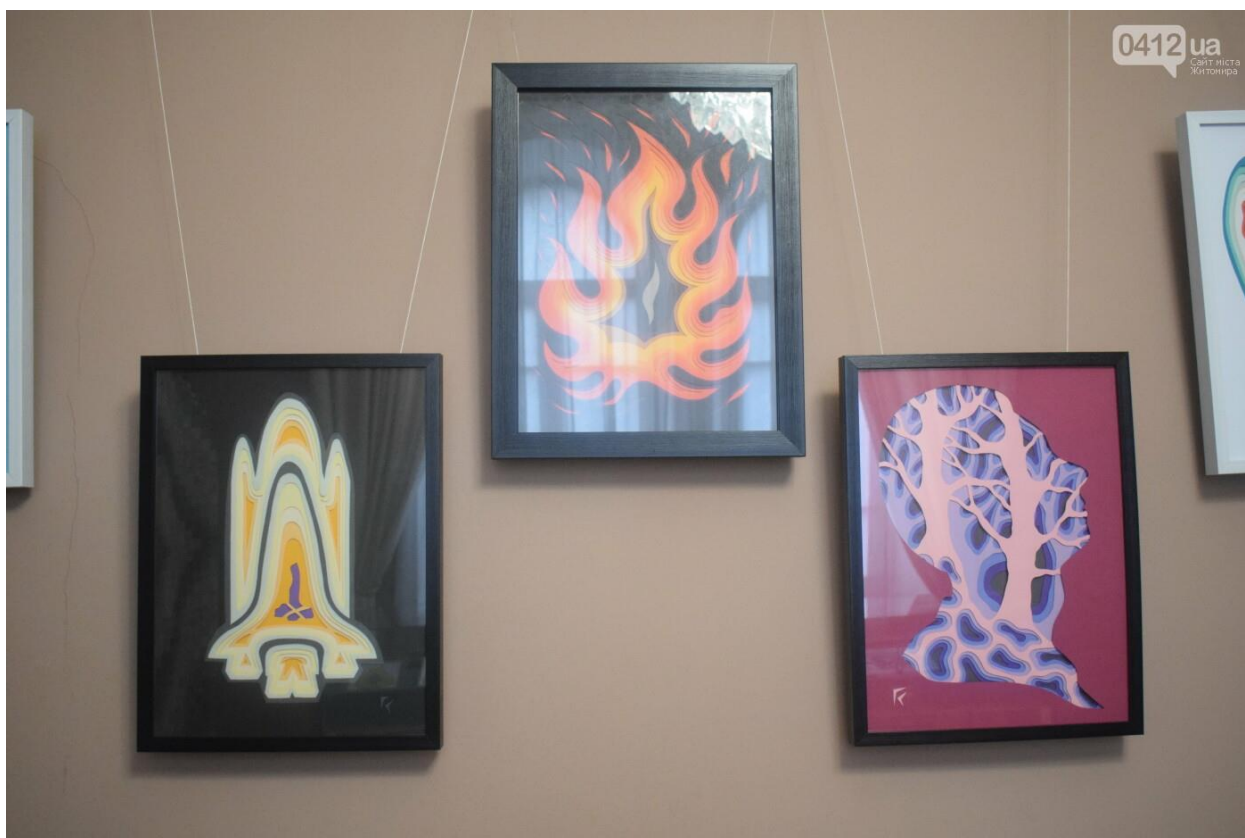
Ансамбль сучасного танцю «Фантазія» (керівник Тетяна Черняєва)

Додаток В

Виставка об'ємних витинанок Галини Клепіковської

Додаток Г

Міський конкурс дитячого читання «Чемпіон зі швидкочитання»,
присвячений Дню Незалежності України

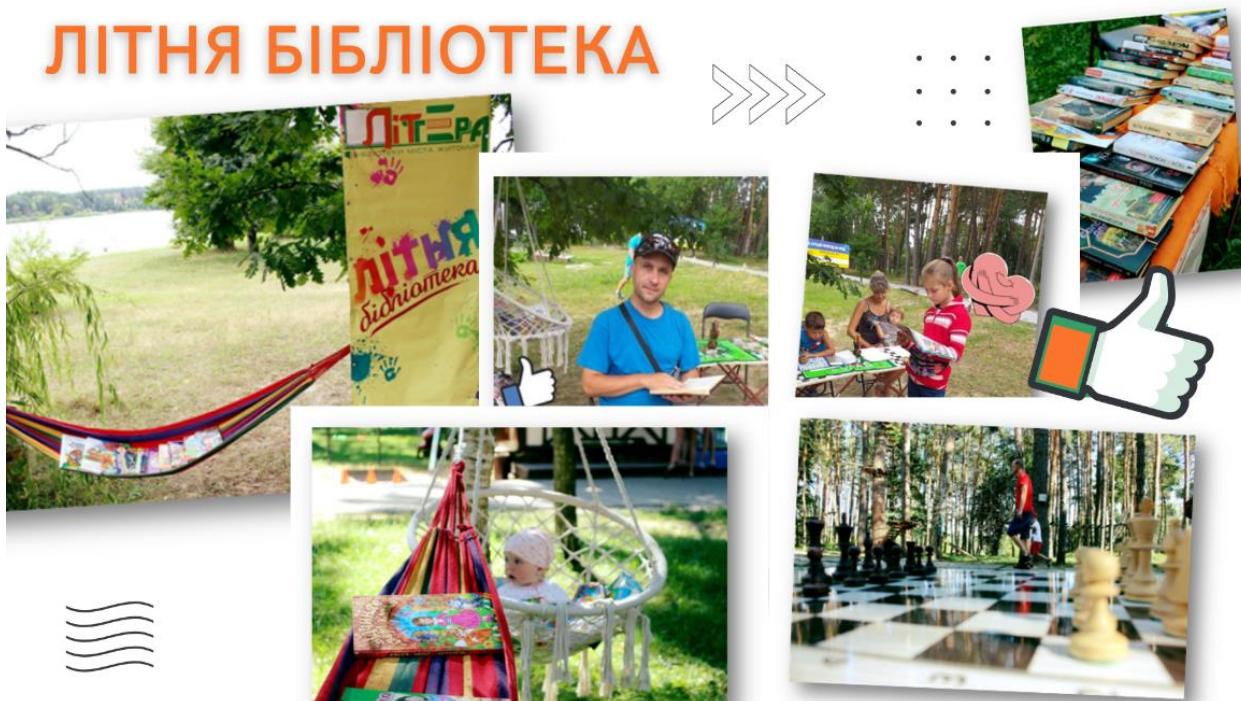
Додаток Д

Університет людей поважного віку

Проект «Літня бібліотека»

ЛІТНЯ БІБЛІОТЕКА

«Театральна майстерня «ТеМа»

